

UNITED NATIONS
United Nations
Interim
Administration
Mission in Kosovo

NATIONS UNIES
Mission
d'Administration
Intérimaire des Nations
Unies au Kosovo

KUVENDI I KOSOVËS СЕВТИЛИЦНА КОСОВА
ASSEMBLY OF KOSOVO

BÜLTEN

Eylül, 2003. Nr. 2

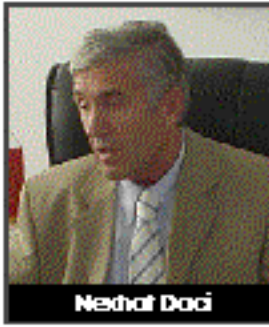
Kosova Meclisi Medyalarla İlişkiler Kurma ile Yayınlama Dairesi

KOSOVA MECLİSİ HEYETİ,
ALMANYA ZİYARETİNİ TAMAMLADI

Almanya Bundestagi ve dışişleri bakan- lığında önemli görüşmeler yapıldı

*Hukuki ve Anayasal incelmeleri ve Kosova'da
eğitimin çağdaşlaştırılması yönünde,
Kosova'yakabro desteği vaxt sildi*

Kosova Meclisi
Başkan Nexhat Daci
yönetiminde Kosova
Meclisi Heyeti, bir haf-
talık Almanya
ziyaretinden döndü.
Bu delegasyon, ziyaret
süresinde Almanya
Bundestagi ve bu Batı
Avrupa ülkesinin

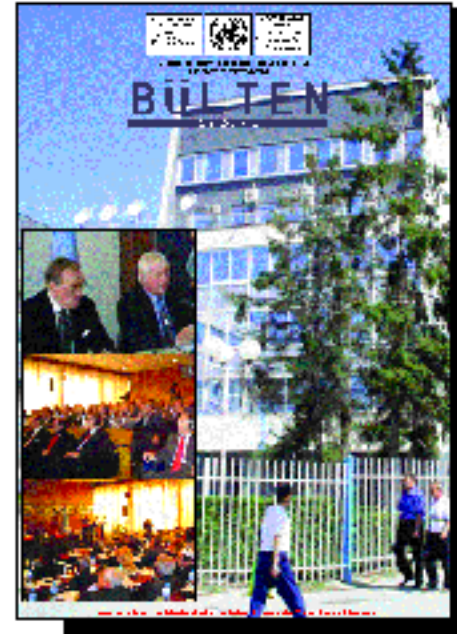
Nexhat Daci

Dışişleri Bakanlığa ile verimli karşılaşmaları
gerçekleştirdi. Delegasyonda milletvekilleri
(eğitim, bilim ve teknoloji komisyonu üyesi)
Eğitim Bakanı Rexhep Osmani, meclis grup
şefleri Sabri Hamiti ve Bujar Dugoli, Meclis
Sekreteri Isuf Demaj ve diğerleri de bulundular.
Heyet, Almanya'nın önemli okullarını, üniver-
sitelerini ve bilimsel enstitülerini ziyaret
etti ve tam 10 yıl boyunca Kosova'ya benzer
doğu ülkelerin sosyalist eğitim sistemine sahip
olmuş ülkenin batı bölümündeki eğitim reform-
larındaki görüşlerle tanıştı.

Başkan Daci ve Eğitim Bakanı Osmani, Aşağıki
Saksonya Meclisi'nde, önemli görüşmelerde
bulundular. İster Berlin'de, ister de Hanover'de
Başkan Daci'ye, yasa ve anayasa uzmanları
sayesinde, bundan başka Kosova'da eğitim sis-
teminin reformu ve çağdaşlaştırılması için
desteğin sunulacağına dair vaatler verildi.

Heyet, "Golf" otomobil endüstrisi fabrikasını
da ziyaret etti, dolayısıyla, bu endüstri şirke-
tinin, Kosova'da temsilciliğinin açılması
olaraklarından da söz edildi.

Almanya'dan döndükten sonra Priştine
Havaalanında Başkan Daci, Kosova sorununun
çözümlemesi çıkarına herşeyin değişmekte
olduğunu, ancak bazı yerlerde, bağımsızlık
konusunda ikircimliklerin var olduğunu, özel-
likle azınlıkların kaderi konusunda kararsızlığın
hüküm sürdüğünü vurguladı.

İÇERİĞİ:

- Avrupa Birliği'nin tam üyeliğine kabul edilmesi
yönünde Kosova'ya yardım kararlılığı.....3
- Bağımsızlık - Paskalya hediyesi.....10
- Bütün Kosova'da geçerli olacak yasalar9
- Belediyeler, mülk haklarından yoksun.....10
- Kosova'da eğitim sistemini uyumlaştırmak gerekir...11
- Ortak çabalar, geri dönmelere yardım eder.....15

Redaksiyon:

Sherif Konjufca, Shefqet Rexhepi, Celal İlyas

İrtibat telefonları:

038 211 186, 038 211 949, 038 211 189, 044 127 921

Tel/fax: 038 211 188

E-mail:

media_kuvendi@hotmail.com

Avrupa Birliđi ailesinin tam üyesi olmasý için Kosova'ya yardım kararlıydý

"Diyalogun bařlamasý topluluđunuz yararına çok olumlu mesajý vermiř olurdu, sizin, çok yapýcý bir þekilde, sorumlulukla üstlenebilecek temsilciler olduđunuzu tasdıklayabilirim, dolayısıyla bununla sizin, sorumlulukla üstlenmek, Kosova'nın Avrupa yolunda olduđunu söylediđimiz zaman bu, eski kıtanın cođrafi ve politik bir parçasý olduđu için deđil, birçok konuda oydab olmadıđınız kişilerle görüþebilmek için olgun olduđunuzu muhakkak göstermiř olacaktır. Bu diyalogta, yalnız bařna deđilsiniz. UNMIK, sizi desteklemek için sizin tarafınızda olacaktır." diye vurguladı Kriss Paten.

Kosova Meclisi'nin 11 Eylül toplantısına, Kosova Başkanı İbrahim Rugova, Kosova'nın Genel Administratör'ü Harri Hokeri, Hükümet Başkanı Bajram Rexhepi, Avrupa Birliği Dışipleri Komisyoneri Kriss Paten ve Kosova'daki ABD Daire þefi bayan Marice Reis katıldılar. Kosova Meclisi Başkanı Nexhat

demokratik süreçlerin kalkındırılmasındaki ilk adımlar, Kosova Halkını ve uluslararası topluluğu memnun edecek dinamikte olmasa bile, başarılı ortak yolları konusunda Kosova Meclisi'nin memnuniyetini belirttikten sonra Daci, Kosova Meclisi'nin karşılaştığı en büyük sorunlar iki çeþit olduğunu vurguladı: savaştan sonra dört yıl geþme-

daha büyük sorun- kompuların, özellikle Belgrad'ın, çeþitli saldırılarda bulunarak, ilk sırada, yörede ve Kosova'ya karşı anayasal saldırılarda bulunarak, Kosova'nın genel olarak stabilliğini tehdit etmek, Kosova Meclisi'nin en büyük kaygısı ise, Brüksel'in, özellikle ise Avrupa Birliği'nin uygun olmayan tepkisini hissettiğimizden kaynaklanmaktadır. Sn. Paten ve Sn. Holkeri'nin bugünkü katılımları, Kosova Meclisi, Kosova vatandaşları için, bunun deđiþeceđine dair bir ümittir, ki bundan sonra biz, Meclis olarak, yedisi azınlık, yedisi ise çoğunluktan oluþan 14 partiden oluþan Meclis sayesinde, Kosova Vatandaşlarının rahat yaşamı için eþit koþulları sağlayan yasaların uyumlaştırılmasıyla uđraþabilirdik.

Avrupa Birliği, Kosova'ya yardım olarak bir milyardan çok euro vermiştir

Meclise hitaben konuþurken Sn. Harri Holkeri, bugün Newyor'ka ve Washington'a terörist saldırının ikinci yıldönümünü kaydettiğimizi hatırlattıktan sonra, bütün dünyadan masum insanların öldürülmesinin, teröristlerin uygarlığa karşısaldırı olarak bilinmiştir, çünkü bütün uygarlık, insanların bireysel varlıklarının kipiiklerine saygı göstermektedir ve bunlar, Birleþmiř Milletler Örgütü'nün kurulmasına neden olan değerlerdir. Saldırılardan yapıldığı 11 Eylül gününün, başıp günü olması öngörülmüştü.

/ devamı4. sayfada /

Harri Holkeri ve Kriss Paten

Daci, yüksek görevli konukları ve katılanları selamladıktan sonra, Kosova Meclisi'nin çalışmalarını takip eden zorluklarından, Kosova'da demokratik gelişmelerin sağlanması yönünde Kosova Meclisi ve Kosova Halkının tam ve gerçek çabalarından, Kosova ve yörede barışa katkılarından konuþtu. Kosova'nın kurtuluğu yönünde ortak başarılar, onun kalkındırılması ve Kosova'da

sine rağmen, Kosova'nın ne piyasa iktisadisini, esas yasalarla yönlendirmeyi beceremediğimiz için (ki bunlar, Kosova'nın zengin kaynaklarını yeniden canlandırmış olurdu) ve Kosova'ya gerekli olan yasaların kefalet edilmesinin seçmesi için Kosova Hükümeti'nin yeterli yetkilere sahip olmaması yüzünden ekonomik sorunlar, ikincisi ve Kosova'nın karşılaştığı ikinci ve

Millenyum Meclisi Başkaný olarak, benim adýma, Newyork'ta Birleþmiþ Milletler Örgütü'nün oturum yerinden, o korkunç olayın tanýðýydým. Bir ay önce, Birleþmiþ Milletler Örgütü, Baðdat'taki oturum yerinde bir patlama olayına daha uðradý. Bu örnekte, bomba otomobil ile intihar saldıřıcısı, masum insanları öldürdü. Ben, sizin de, her nerde olursa olsun terörizm, eksrtemizým ve toleransızlıđa karþý kararlı savaþýmýmıza katıldýđýnýzý biliyorum. Biz tümümüz, Stokholm'dan gelen son haber yüzünden kahrolduk, çünkü Dýþiþleri Bakaný Anna Lind, korkunç bir saldıřının kurbaný olarak yaþamýný yitirmiþ oldu. Konuþmasýnýn devamýnda Sn. Holkeri, þunları vurguladı: "Ben, Kosova liderleriyle daha önceden de danýþmalarda bulundum ve ayrıca, ilerideki haftalar ve aylar içerisinde ortak olarak yapacađýmız iþleri selamlýyorum. Bizim etkili iþbirliðimiz, Kosova'da kalkýnmanýn devamý için çok önemlidir. Ancak, ne UNMIK, ne de Kosova Enstitüsyonları, diðerinin zararına olmak þartıyla hiç bir þey kazanamaz. Bizim partnör, gerçek partnör olduđumu bir gerçektir ve sadece beraberce çalıþırsak, biz partnör olacađýmız için, her konuda baþarıly olacađýz. Þimdi, Kosova'ya ikinci kez gelen, Kosova'nın diðer bir dostu olan, Avrupa Birliði Dýþiþleri Komisioneri olan Sn. Kriss Patene hoþ geldin deme onurunu da yaþýyorum.

Daha 1999 yýlýndan beri, diye devam etti Holkeri, Avrupa Birliði, UNMIK'in dördüncü direði olarak Kosova'ya yardım olarak bir milyardan çok Euro vererek, katkıсын sunmuþtur. Avrupa Birliði, Kosova İktisadisi'nin transformasyonunda yönetici rol ile görevlendi, o aynı zamanda, özel bir mekanizma yaratmıþtır, buysa standartlara ilipikin ek mekanizmayı, öyle denilen STM'i yaratmıþtır. Buysa, Kosova'nın son statüsünün saptanmasında yardımcı olacak Kosova standartlarının yerine fetirilip getirilmediğini takip edecektir. Finansi yardım ve bu ek mekanizma, Avrupa Birliði'nin, Kosova'nın

Avrupa Birliði ailesinin tam üyesi olamasý için yardım etme kararlılığını teþkil etmektedir. Üyelik için Avrupa kriterleri, demokratik enstitüsyonlar, piyasa ekonomisine dayanan iktisadide düzen ve yasayı kapsamaktadır.

Hükümet ve Meclis'in, 27 yasayı onaylamakla, uygun ve tam ortamın yaratılması yönünde büyük başarı kaydettiklerini söyleyebilirim. Hükümet, Kosova'da hergünkü yaþamın çeþitli alanlarında sorumluluklara sahiptir.

Gerginliði artýran giriþimlerde bulunmayın

Tümünüzün, Kosova'nın nihayi statüsü için kaygı duyduğunuzu biliyorum. Bu konu bugün görüþülmeyecektir, ancak, sonsuza kadar ertelenecek konu da deðidir. En önemlisi, ister Belgrad'ta, ister Priþtine'de olsun, gerginliði artıracak hiçbir giriþimde bulunmamasıdır. Bunu, yaşın Belgrad'ta da açıkça söyleyeceğim. Bağımsızlığa karþý ortaya atılan parlamenter deklarasyonlar, basit sözlerle, yararsızdır. Ayrıca, burada ortaya atıldýđı takdirde, bağımsızlığa ait deklarasyonlar da yararsız olacaktır. Hiçbirinin, nihayi karara asla etkisi olmayacaktır.

Bugün konuþacađýmız konu, Belgarla yeni ve yapıcı diyalogun baþlamasıdır. Bu, Kosova'nın tüm vatandaşlarının hergünkü yaþamına ait olan konular hakkında Belgradla diyalogun baþlaması için Kosova'nın tüm enstitüsyonları ve UNMIK için öncüllük olmalıdır.

Diyalogun baþlaması, topluluğunuz için çok olumlu bir mesajdır, çok somut bir þekilde sorumluluğu alacak yöneticiler olduğunuzu gösterecek ve Kosova'nın, Avrupa'ya doğru giden doğru yolda olduğunu ayanca göstermiþ olurdu. Bu, sizin sadece eski kıtanın coğrafi ve politik parçasý olduğunuz için değil, birçok konuda anlaþamadýđınız kiplilerle görüþebilecek kadar olgunsunuz. Bu diyalogta kendi başınıza olmayacaksınız. UNMIK, sizi desteklemek için sizin tarafınızda olacaktır. Amerika Birleþmiþ Devletleri'nin Başın Enstitüsyon'u ile iþbirliðinde AGÝT'in himayesi altında gerçekleþecek olan sivil alþtırmalar (training), administrasyonunuza, bu ve çok daha bazı provokasyonlar için yardım edecektir.

Uzun bir dönem bizi kaygılandıran þey, Belgrad'la diyalogtur ve, þimdi ileriye dođru bir adım atmanın tam zamaný olduđunu düþünüyorum. Hükümet, yakýnlarda baþlayacak olan Belgrad'la görüþmeler hakkında kendi programını hazırlamaktadır.

Ancak, ilerleme ve başarıların hala memnun edici olmadığı alanlardan biri, Kosova'ya azınlık topluluklarına mensup kiplilerin geri dönmeleri alanıdır. Birkaç aydan beri Kosova liderleri, azınlık topluluklarına mensup olanlara, evlerine dönmek için bir çağrı olarak, açık bir mektup yayınlamakla büyük bir cesaret ve kahramanlık göstermiþlerdir. Ben, arkadaşýmız Kriss Paten'in, amaç bildiðimiz bir toplumun

yaratılmasında, çok ulusçuluğun, hiçbir engeli olmadığı ve olmaya cağına dair gerçekte oydaþ olacağına inanýyorum. Bundan dolayı, þimdiye kadar da çok sayıdaki başarılar ve çok alanlarda yardımlarını esirgemiyen, Birleþmiþ Amerika Devletleri, Uluslararası topluluk, Avrupa Birliði tarafından devamlı destek sunulacaktır. Ancak, Kosova'nın, Avrupa'ya doğru yoluna devam etmesi için, daha çok iþlerin yapılması gerekir ve açık mektupta belirtildiğine

göre, kararlılığın sürdürülmesi gerekir. Demek oluyor ki, Avrupa'ya doğru yolu engelleyen kabalığı kaldırmak gerekir.

Þiddet çemberini kapatmaktan çok, amaçlarınızı yüceltmelisiniz

Konuþmasýnýn devamýnda Sn. Kriss Paten, buraya ilk defa geldiðim zaman, bir gün demokratik bir þekilde seçilen yöneticiler karþısında mecliste hitaben konuþacađýmız hayal bile edemezdim. Belki de iyiniyetli bir seyirci, buraya gelerek, sizin, uluslararası toplulukla beraber elde ettiðiniz ilerlemeye şahit olmanız gerekir. Kosova'nın nihayi statüsü, hala gündem sırasında deđil, ancak,

sizin geleceðinizin Avrupa'da olacaðýný hepimiz biliyoruz. Bu, bütün Avrupa'nýn Haziran ayında, Solana ile görümler süresinde ortaya atýlý yönelimidir ve bugün burada bu kararlılýðýmý bir daha tasdýklayabildiðim için mutluyum. Gelecek yıl, güney-doðu Avrupa ülkeleri, bizim Avrupa birliðimize katýlacak. On yıl önce, bu ulaþılmaz bir rüyaydı, gerçekleþmesi imkansız rüyaydı, ancak þimdi, bizim yardýmýmýz sayesinde, Avrupa Birliði'ne katýlacak ülkelerin demokratik kalkýnmaları belli olmuþtur. Onlar bunu baþardýlar. Bunu siz de yapabilirsiniz. Bu meclisin rolü, Kosova için Avrupa geleceðinin anlaþýlması çok önemlidir. Siz, halk tarafýndan demokratik bir þekilde seçilmiþ temsilcilersiniz ve siz, Kosova'nýn, istikrarlýk, demokrasileþme ve çaðdaþlaþma yolunda yürümesi yönünde sorumlusunuz. Siz burada, insanların etnik mensubiyetine ya da onların politik ve toplumsal inançlarına bakmadan Kosova'da yaþayan herkesin iyiliði için çalıþmakla görevlisiniz. Bu Meclis, Kosova demokrasisinin karar merkezidir. Bazan gürültülü olsanız bile buna þaþmayız. Bildiðimiz gibi, Mecliste gürültü, özgürlüðün gürültüsüdür. Kosova'da bulunduðum ilk seferden bir yıl geçti, ancak bu arada olayları büyük bir ilgi ile takip ettim. Önceden de belirttiðim gibi, gurur duyacaðýnýz çok sayıda olumlu geliþmeler de meydana gelmiþtir. Ancak, devamlý olarak trajediler de olagelmektedir, örneðin: geçenlerde masum çocukların öldürülmesi gibi. Bu korkunç olayları sadece kurbanlar için deðil, bütün Kosova için bir trajedir. Bu, Kosova için çok ağır bir lekedir. Kosova'nýn da tanýk olduðu þiddet, bu topraklarda ortak ve rahat yaþamý garanti etmez, buysa, bütün yöreye olumsuz olarak yansýyacaktýr. Demek ki, Siz, bu saldýrılar ve karþısaldýrılar engellemek için elinizden geleni yapmalýsýnýz. Kosova siyasetçilerin çoðunun, bu saldýrılara karþý olduklarını biliyorum, bundan dolayı Sizi, Kosova'nýn bütün halkı için yaptýklarýnýzdan dolayı tebrik ediy-

orum. Siz hepiniz, yurttaþýný ve vatandaþýný öldürenleri, o kötü insanları, hiç çekinmeden suçlamalýsýnýz.

Ayrıca, sözlerinizin esere dönüþmesi için, deðisimleri yaratan çabalarýnýzı artýrmanýza çadıryorum. Ve bu yönde, sizin deðerli partnörünüz olan Birleþmiþ Milletlerle beraber çalıþmalýsýnýz. Siz ve UNMIK, þiddet çemberini kapatmaktan çok, amaçlarýnýzı yüceltmelisiniz.

þimdiye kadar bu Meclisin çok baþarılı çalıþmaları olduðunu biliyorum. Aynı zamanda Hükümet, UNMIK de, ancak, gerçek durum, bundan daha çok þeylerin de yapılması gerektiğini gösteriyor. Sadece, merkezde yani Priþtine'de bulunan siz deðil, bu, bütün Kosova'daki belediyelere de geçerlidir. Kosova'nýn, barýþçýl demokratik geleceðe baðlı olduðuna dair göstermek istediði daha önemli ödevi yoktur.

Uluslararası topluluk, bu konularda siz gibi düþünen Amerika ve Avrupa'daki arkadaşlarýnýz-durumu iyileþtirmek ve geliþtirmek için size politik isteði aktaramazlar, bu sizin içinizden gelmelidir. Yardýmda bulunabilecek durumda olduðun zamanlar ve kendinin masada oturması gerektiði durumlar arasında fark vardýr. Sizin bu diyalogunuzda biz aktif olarak destekleyeceðiz, çünkü Batý Balkanlar yöresine büyük ilgimiz vardýr. Bunu, çok defa büyük finansi yardımlarýnýzla ve politik girişimlerimizle tasdýkladık. Biz, diyaloga katýlýmcýlardan olmaktan baþka (çünkü size yardım etmek istiyoruz), Avrupa Birliði olarak, büyük farkları olan taraflar arasında oydaþlıðýn (konsenzus) yaratılması durumlarında görgüye sahibiz, bundan baþka, bu yörenin, barýþçýl ve demokrasi sayesinde Avrupa Birliði'ne doðru gideceðine inanmak ve bunun saðlanması istiyoruz.

Reformlar sizin sorumluluðunuzdur

Yöredekilere benzer reformların uygulanması sizi Avrupa'ya yakýnlaþtıracaktır. Siz, güney-doðu Avrupa'da baþlatılmıþ olan yöresel

ıþbirliðinin öncüllüklerinden de yararlanabileceksiniz. Örneðin, İstikrarlılık Paktı himayesi altında UNMIK'in Arnavutlukla baþlattığı ıþbirliðe ait Anlaþmadır. Bu anlaþma ađna katılmak sizi, piyasalara yanmaşnýzı kolaylaştıracak ve Kosova'yı, yatırımcılar için de çok daha celbedici kılacaktır. Bu amaç için Avrupa Birliði, bu yıl, sizinle, iktisadi enstitüyonları ve UNMIK ile beraber, Sn. Holkeri'nin de ileri sürdüğüne göre, gerçekten söylemesi gerekirse, çok zor olacak bir süreç sayesinde sizi Avrupa Birliði'ne yönlendirecek ve yakýnlaştıracak takipçi bir mekanizmadır. Bununla ilgili olarak çaba harcayan baþbakan ve bakanların büyük kişisel etkinliklerde bulduklarını duyunca, çok sevindim. Kosova'nın nerede bulunduğunu gösterecek bir deðerlendirmeyi ve gitmeniz gereken yolunuzu gösterecek bir çepit harita olarak yarayacak bu sürecin uzun vadeli ve kısa vadeli önemine tanık oldunuz.

Reformlar, sizin sorumluluðunuzdur. Örnek olarak, Avrupa standartlarına göre, Hükümetin hazırladığı antidiskriminasyon yasası omnibusu dolayısıyla ne kadar sevindiğimi bilmenizi isterdim. Bu yolda devam etmeniz size cesaretlendirmek istiyorum ve Avrupa Birliði'nin, bu yolda her adımda size yardım etmek için hazır olmuş ve ileride de hazır olacaðýný söylemek istiyorum. Þunu da vurgulamak istiyorum ki, Avrupa Kalkınma Acentası'nın, Baþbakan Bürosuna ve çeþitli bakanlıklara, uzmanlar danıþmanlık ağısından etkin olarak yardım etmekte bulunduğunu da söylemek istiyorum. Ayrıca, Meclise de, gittikçe daha büyük işlerle uğraşmayı düþünüyorsanız, önemli administratif ve teknik hizmetini yaratarak destek sunmaya baþlamıştır.

Dünyaya, geçmişin düþmanlıklarını gömmek ve din ve etnik mensubiyete, din yönelimleri ya da soyuna bakmadan, herkezi eþit olarak deðerlendiren gelecek, dürüst bir geleceði yaratabileceðinizi göstermek için tam zaman çatmıştır, dedi Paten.

Nüfus sayımı ile ilgili yasal düzenlemeler

Kosova Meclisi, vatandaş mal-mülk ve konut sayımı yasa tasarısı hakkında yoğun tartışmalarda bulunmuştur. Önsözü, Aleni Hizmetler Bakanı Jakup Krasniqi sundu ve dolayısıyla, bu yasanın, Hükümet tarafından üç kez görüşüldükten sonra Meclise vardığını vurguladı

Kosova'da Geçici Özyönetime ait Anayasa Çerçevesi 19/2001 numaralı UNMIK Yönetmeliği'nin 5. bölümü, 5.1 noktası yasanın hazırlanması ve önerilmesi sürecine ilişkin 1/2002 numaralı bakan dairesinin Administratif Yönetmeliği esaslı olarak, Aleni Hizmetler Bakanlığı, Kosova'da vatandaş mal-mülk ve konutların sayımına ait Yasa Önergesi'ni hazırlamıştır. Bu yasanın getirilip nedenleri çeşitli ve çoktur. Bu yasa, vatandaşların sayımının gerçekleştirilmesi için düzenli yasa yollarını önerecek ve Kosova İstatistik Kurumu'nu, sayımların 1 Nisan 2004 tarihinde örgütlemekle yükleyecektir.

Dış ülkelerdeki vatandaşların, sayımlara dahil edilmezse, kayıt edilmeden kalacaklardır

Tartışmalar süresinde **Sabri Hamiti**, önerilen yasa hakkında genel bir değerlendirmede bulunarak, bu yasanın, Kosova'da toplumsal devinimler için büyük önem taşıdığı vurguladı. Bunun yanı sıra, özelli ve son derece önemli bir istediim var. Bu yasanın, özürsüz olarak sınırlayıcı olduğunu düşünüyorum ve bunu, yasa konusunu, daha doğrusu (a) maddesini kısa bir incelemeyle açıklayacağım. Bu maddede şunlar yazıyor: "İkamet eden vatandaş", sayımların yapıldığı gün, Kosova'da bulunan vatandaşlar ve bir yıldan daha bir az süre için geçici olarak Kosova dışında bulunan vatandaşlardır" ve 7. madde 2. noktası - "Sayımlar, ikamet eden vatandaşları ve tüm diğer binaları kapsamaktadır". Gördüğümüz gibi bu iki madde, yabancı ülkelerde, özellikle ise Batı Avrupa'da geçici olarak yaşayan ve barınan, sayısı 100 bin kadar olan tüm vatandaşlarıyla dışlamıştır. Siz 90'lı yıllarda, Kosova örgütlü enstitüyonlarının, sayımları gerçekleştirme çabalarında bulunduğlarını biliyorsunuz, ancak bu çabalar yarım yolda kalmıştır. Demek oluyor ki, Sırp hükümetinin yasaları nedeniyle sonuna kadar gerçekleştirilememiştir, sonuçlar ise açıklanamamıştır. Bu, Kosova için büyük ve önemli bir sorundur, çünkü yabancı ülkelerde geçici bir dönem için çalışan ve yaşayan çok sayıda vatandaşımız vardır, öyle ki onlar sayımlara dahil tutulmazlarsa, onlar asla kayıt edilemeyeceklerdir, buysa bana göre, çok tehlikeli bir durumu teşkil etmektedir.

Yasayla kapsanan halkın demografik yapı ve esas sosyal - ekonomik özellikleri:

- Kosova halkının genel sayısı ve yöresel dağılımı,
- Sektörlerin ve barınma ve diğer gereksinimler için kullanılan binaların sayısı ve alan hacmi,
- Halkın barınma koşulları ve yaşam standartları,

Buna göre, Kosova vatandaşlarının ve mal-mülkünün sayımının amacı, ilgili devlet, aleni ve özel enstitüyonlar tarafından kullanılması amacıyla, konutlar ve halkın sosyal - ekonomik ile demografik özellikleri hakkında bilgilerin sağlanmasıdır.

Bu yasayla, Kosova'da vatandaşların, mal-mülk ve konutların hukuki düzenlemeyle sayımının yapılması sağlanacaktır, çünkü 1991 yılında Yugoslavya İstatistik Kurumu tarafından gerçekleştirilen sayımlar, Kosova Arnavut halkı tarafından boykot edilmişti.

Birinci bölüm, genel hükümleri, sayımların amacını, yasa konusunu, sayımları gerçekleştiren organları ve sayım sonuçlarını içermektedir. İkinci bölüm, sayımlarla görevli belli organların, daha doğrusu Merkezi Sayım Komisyonlarının ve diğer merkezi ve belediye organlarının görevlerini ve ilişkilerini saptamaktadır. Üçüncü bölümle, Hükümet, Aleni Hizmetler Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Kosova İstatistik Kurumu'nun, sayımlarla ilgili hazırlıkları yerine getirmeleri ve onaylanması amacıyla Meclise sunmalarına dair görevleri saptanmaktadır. Dördüncü bölüm ise, sayım sürecini, bu kampanyanın aleni olmasını ve bütün enstitüyonların, sayımların gerçekleştirilmesinde hizmet etmeleri saptanıyor, diye vurguladı Bakan Krasniqi.

Bundan dolayı yasada, hatta yasa başlığında bile, ki bunun yapılmasına imkan yoksa, burada, yabancı ülkelere yurttaşlarımızın sayısına ait özel yasanın hazırlanacağına dair vaadedilmesi gerekir.

Bununla ilgili olarak, bu yasada eksik olan malzemenin kilitli önemini taşıyan iki en önemli terime dedineceğim. "Ikamet" diye geçiyor. Arnavut dilinde bu terim, hiçbir anlam taşıyor. Bu, başka dillerden alınmış bir sözdür, ancak Arnavut dilinde, buna, Kosova'nın daimi vatandaşı ya da yabancı ülkelerde geçici olarak yaşayan vatandaş denmiş olsaydı, anlamlı olurdu. Ikamet etmeyen (rezistan olmayan) sözünü, Arnavutçaya çevirmiş olsaydık, bu, evsiz-barksız anlamına gelir. Bir daha tekrarlıyorum, yabancı ülkelere bulunan vatandaşlarımızı, ilgisizlik, vatansız ve yurttaşlık ve devlet benliksiz bırakamayız.

Ismail Kurteshi, KDP meclis grubunun, uzmansal standartlara dayanan apolitik bir yasanın sağlanması yönünde çaba harcadığını söyledi ve bu esasa göre, Kosova gerçeğini yansıtacak ve her alanda en doğru kararların alınmasını sağlayacak profesyonel sayımların

sağlanmış olacağını vurguladı. Çünkü, istatistiğin en önemli görevi, gerçeği yansıtmak ve sayıyla ilgili sorunlara çözüm getirmektir.

Kosova'da, birkaç yıldan beri, burada yaşayan çalışanlarına, vergilerini ödemelerine mal ve mülke sahip olmalarına rağmen Preşova Vadisi, Makedonya ve diğer yörelerden göç eden ancak kimlik belgelerine sahip olmayan binlerce vatandaş var. Benzeri zorluklarla, Kosova ile bağlantısı olan ve burada mülke sahip, bundan başka Kosova'ya devamlı yardım eden ve yatıran yabancı ülkelerdeki çok sayıda işçiler de karışılmaktadır. Aslında, Kosova'yla sıkı bağlantıda olmalarına rağmen, onlar yabancı olarak tanınıp, yabancı belgeleri kullanmak zorunda kalmış ve Kosova'nın ikinci yurttaşları olarak haklarına sahip çıkmıyorlar. Diğer yandan, vicdansız vatandaşlar,

çeşitli sahtekarlar tarafından destek gören ve yerel administrasyon hizmetleri yardımıyla, Sırbistan'da sahte bilgilerle, kimlik evraklarını sağlamaktan başka, bu belgelerle mülk aktarımını da gerçekleştirebiliyorlar. Bize göre, sayımlar başlamazdan evvel, vatandaşların, sayımlardan sonra kendi tam adreslerine sahip olabilmeleri için, Kosova'da adres, köy ve semt adlarının da saptanması ile ilgili işlerin tamamlanması çok önemlidir.

Dragiša Krstović, önerilen yasa üstüne, özeti ve prensipel uyarılarını ortaya attı. "Povratak" (Dönüş) Koalisyonu'nun tutumundan söz edilince ve Sırp topluluğu açısından bu yasa, kabul edilemezdir, diye ileri sürdü. Vatandaş, mal-mülk ve konut sayımı için bu yasanın önemini asla küçümsemiyorsam da, çünkü Kosova'nın bu tür bir yasa olması, bu yasanın önerilenden daha çok şekilde olması gerekirdi. Benim sık sık andığım ilk uyarım, bu ve önceleri de gündem sıramızda olan yasaların hazırlanmasında, Sırp uzmanlarının katılmayışınadır, buysa, sözkonusu pratiğin devam etmekte olduğunu göstermektedir. Hükümet duymazlıktan geliyor, hatta, Meclisin getirmiş olduğu yasaların hazırlanmasında Sırp uzmanlarını asla etkinleştirmeyi düşünmediğini ayan olarak gösteriyor. Benim ikinci uyarım ise, Sabri Hamiti'nin ortaya attığı görüşüne aittir, sayın Hamiti, şu an yabancı ülkelerde bulunan binlerce Arnavut halkına mensup vatandaş için kaygı duyduğunu dile getirdi, bu bir gerçektir, ben ise 1999 yılında Kosova'da yaşayan, şimdi ise Kosova dışında yaşayan binlerce Sırp için kaygı duyduğumu belirtiyorum.

Yukarıda adı geçen tartışmanın bir bölümüne cevap verirken **Sabri Hamiti**, ondan sonra konuşan beyin, onun önceden konuştuklarını açıklamaya çalıştığını vurguladı. Başkanlıktan birisi, burada onu, demek ki bunu desteklediğini söylüyor. O bunu detseklememi, sadece açıklamada bulundu. Ben, ne konuştuğumu çok iyi biliyorum. Ben hiçbir ulusal yönelim açısından konuşmadım, ne Arnavut, ne Sırp, ne Rom, ne Mısırlı, ne de hiçbir diğer ulusallık yönelimini anmadım. Ben böyle dedim: "Kosova vatandaşları olan ve yabancı ülkelerde geçici olarak yaşayan kişiler" diye andım. Öyleki ben ne dediğimi biliyorum. Bunun açıklanması yönlendiricidir, çünkü arkadaşım, benim sadece Arnavutlar hakkında konuştuğumu sanıyor, o ise sadece Sırlardan konuşmakla görevlidir.

Geçmiş dönemlerin belirli politik çıkarlarına göre halk sayımları sayfası kapanıyor

Fetije Këpuska, Kosova halk sayımlarının, ilk sırada bu tür sayımların 20 yıldan beri yapılmadığına dair gerçek yüzünden, acil ve önemli bir konu olarak ortaya atılmaktadır, dedi.

/ devamı 8. sayfa da /

Bunun böyle oluşunun nedenleri, herkesce bilinmektedir, bu yüzden onları anmayacağım. Bilindiği gibi, dünya ülkelerinde bu tür sayımlar, sıralı olarak her on yıl yapılır. Aslında, şimdiye kadar çeşitli istatistik ve demografik yöntemler esas üzere, çeşitli örgütlerin ve enstitüyonların, Kosova vatandaşlarının yakın olarak sayıyı hakkında bilgiler ortaya atılmıştır, ki bunlar, ne tam, ne de resmi olmazlar. Kosova'da genel vatandaş, mal-mülk ve konut sayımı, ister konutlar, ister de halkın mensubiyeti, cinsiyeti, yaşlılığı, etnitesi ve yöresi hakkında, resmi olarak çok değerli ve gerekli bilgileri sağlamış olurdu.

Sayımlar, vatandaş sayımı ve onların sosyal ve maddi durumları yeni sıra, onun struktürünü, edilmiş olanlar sayısını, ilişkisinde bulunanlar ve işsizler sayısını, emekliler sayısını real olarak göstermiş olurdu - demek oluyor ki, halkın kategorisi ve toplumsal sınıfı, ya da sosyologların ileri sürdüklerine göre, sosyal stratifikasyonlarına göre genel bir istatistik sağlanmış olurdu.

Naim Maloku, Kosova geleceğine ait Aliyansın Meclis grubu adına, bu yasanın getirilmesinin, Kosova için çok önemli olduğunu vurguladı ve geçen yüzyılda, manipulasyonların yapıldığını ve çeşitli politik amaçlar için ve genelde Arnavut halkın zararına Kosova halkına ait bilgiler kötüye kullanılmıştır. Etnik, dini, cinsiyet ve diğer mensubiyetlerle manipulasyonlar yapılmıştır. Yasa, Kosova'nın iktisadi kalkınması için çok önemlidir, çünkü vatandaş sayımları sayesinde, Kosova'nın iktisadi kalkınması, Kosova'nın alansal planlanmasında da yapılır. Eğitim Bakanlığı, editimin kalkınması için planı hazırlar. Demek ki, toplumun tüm alanlarında, vatandaş sayımlarından kaynaklanan bilgiler esas üzere, kalkınma planlarının hazırlanması için esas

yaratılmaktadır. Artık, etnik, dini ve diğer ahaliyi de katarak, Kosova'da vatandaş sayısını bilmemizin zamanı ve anı çatmıştır sanıyorum.

Yasa, Kosova devletçiliğinin durumunu da ilerletir

Ramadan Kelmendi, Kosova devletçiliğinin durumunu ilerleten yasalardan birisinin, bu yasa önergesi olduğunu vurguladı. Ona göre bu yasa, vatandaş, mal-mülk ve konutların sayımını sağlayacaktır. Bu yasa, geçmiş zamanların belirli politik çıkarlarına göre vatandaş sayımlarının dönemini kapatan Kosova'nın sahip olacağı ilk yasadır. Bunun yeni sıra da, kendi önemine ve ağırlığına sahip olan bu yasanın uygulanmasından önce, muhakkak Kosova'daki semtlerin adlarına ait Yasaya sahip olmamız gerektiğini düşünüyorum. Çünkü, bu olmadan, sayımlar süresinde adlar gerçekten sorun yaratacaktır.

Vatandaş ve mal-mülk sayımı, 1991 yılındaki Sırbistan İstatistik Kurumu'nun sayımını açıda çıkaracaktır. Ki onlar, az önce de ileri sürdüğüme göre, Kosova struktürünü deşirtmeye ve şimdi artık bildiğimiz amaçları ortaya atarken, belirli rejimin siyasetine hizmet eden özel sayımlardır. Bunun yeni sıra da, bu yasanın şu andaki uygulanması döneminde, belediye kadastro yönetimlerinin ve Kosova Kadastro Acentasının, sayım için gereken evrakları sağlamayı başaramassa, engellere rastlayacağı sanıyorum, çünkü, bu evrakların çoğu, kaplıkları için, elimizde deşil.

Konutlar sayımından önce, konut hakkının tam sahibi ve konutu kullanılan arasındaki ilişkiyi açıklamak gerekir, çünkü, 1990 yılında, Arnavutların büyük bir sayıyı, bu sayı ise 158.000'dir, işyerlerinden kovulmuş ve böylece konut hakkını da kaybetmişlerdir.

Rustem Ibishi, diğer topluluklar grubunun milletvekillerinin, bu yasa tasarısını, malzeme konusunu gerektiği kadar açıklamayarak yetersiz bulduklarını söyledi. Demek ki, dünyadaki pratikte olduğu gibi, her nüfus sayımı, bir semtin ya da yörenin ahalisine ait olan vatandaşların hangisi olduğunu bilmek için gereklidir. Genel vatandaşlar alanında iki kategori vardır: birincisi- devamlı vatandaş, ikincisi ise- mevcut vatandaş. Bir yörenin devamlı-rezistan vatandaş (burada bu terim yanlış kullanılmaktadır), sayım alanında orada mevcut olup olmadığına bakılmadan, o yörede devamlı barınma yerine sahip tüm kişilerdir.

Mahir Yaşçılar da, bu yasa tasarısının özel önem taşıdığı belirterek, demokratik ilkelere göre yapılacak bir sayıma sahip olacakımıza inandığını vurguladı. 51, 61, 71, 81 ve 91 yıllarında, Kosova'da sayımların yapıldığı bilimektedir, ancak onların, komünizm dönemine ait olduklarını, herkesin, kendi istekleri esasınca sayım sonuçlarını deşlendirdiğini ileri sürdü. Bu sayımlar, gerçekten demokratik olmalıdır, bundan dolayıdır ki, Türk topluluğu da, onu tam anlamıyla destekleyecektir. Yaşçılar rezident sözünün, daha anlamlı bir şekilde açıklanması gerektiğini, çünkü, Kosova'dan son 10 yıl içerisinde, Türk topluluğuna mensup kişilerin de göç ettiğini vurguladı. Sayım dolayısıyla, sayım komisyonlarında, Türk topluluğuna mensup üyelerin de olması gerektiğini ileri sürdü, aynı zamanda Türkçe formların da sağlanması gerektiğine işaret etti.

Tomë Hajdari, bu yasa tasarısında, Kosova tarımcılık alanında sayımın özel bölüme sahip olması gerektiğini vurguladı.

Bütün Kosova'da geçerli olacak yasalar

Daci ve Holkeri görüşmesi süresinde, özellikle Kosova yöresi içerisinde göç edenlerden söz edilince, geri dönüş sürecinde etkinliklerin daha yodun olması gerektiğine iþaret edildi

Kosova'da güvenlik, göç edenlerin geri dönmesi, kaybolanlar konusu, Belgrad'la görüşmelerin başlaması yönündeki hazırlıklar ve Kosova tı-sadisi'nin kalkınması, Kosova Meclisi Başkanı Akademik Nexhat Daci ve UNMIK'in yeni şefi arasında Priştine'nin Kosova Meclisi Binası'nda gerçekleşen görüşmenin ana konularıydı. Dolayısıyla, tüm bu süreçlere, yerli vatandaşların daha çok etkinleştirilmesi gereksinimine iþaret edildi.

Meclis Başkanı akademik Nexhat Daci, bu fırsatla da, UNMIK sayesinde, Avrupa'nın birçok ülkesine kıyasen Kosova'da güvenliğin daha yüksek düzeyde olduğu, ancak, bu süreçlere, Kosova vatandaşların daha katılımcı olmasıyla, başarıların da daha belirgin olabileceğine iþaret etti. Bize, Kosova'nın gelecekle ilgili daha ayan vizyonu geliyor, çünkü 1244 Rezolüsyonu'nda anılan Kosova'nın geleceği ile ilgili konular, 4 yıldan beri tekrarlanmaktadır. Kosova'ya, bütün yörede hükmedecek bir yasa gerekiyor, diye vurguladı Profesör Daci. Göç edenlerden konuşurken, göç edenlerin geri dönmesi, özellikle Kosova yöresi içerisinde göç edenlerden söz edilince, geri dönüş sürecinde etkinliklerin daha yodun olması, vatandaşların serbest devinimlerinin sağlanması gerektiğine iþaret edildi. Tüm bu gelişmeler hakkında açık konuşmalar yürütülürken, konuşmacılar, bu süreçlerde karşılıklı

Daci - Holkeri görüşmesinden bir an

işbirliğinde bulunacaklarını ileri sürdüler. Ayrıca, her iki tarafın çıkarına olmak üzere olduğu inancına dayanarak, Priştine-Belgrad diyalogunun bir an önce başlamasına destek sunuldu. "Ortak olan ve bizi bağlayan şeylerden başlayalım, çünkü, Avrupa ve uluslararası anlamında, o tür ortak şeylere sahibiz. Ben, burada, aramızda ortak bir şeylerine onların gözle görülür elemanların var olduğunu ileri sürebildiğim için mutluyum", dedi Holkeri.

Profesör Daci, UNMIK'in yeni administrasyon şefine, AB ve evro-atlantik entegrasyonuna asosyasyon için standartların sağlanmasına kadar, onu destekleyeceğini söyledi, ancak bunun yanı sıra, hep birlikte Kosova ve onun vatandaşlarına ayan bir vizyonu göstermediğimiz dönemlerde mesafede kalmaktan çekinmeyeceğini de bildirdi. Belgrad'tan, Balkan'da faşizm dönemindeki mesajlardan daha karamsarlarımıza şimdi de gelmektedir. Ben diyalog taraftarıyım, diye vurguladı

akademik Daci, çünkü en kötü rakiple kahve içmek, politik ya da herhangi bir diğer çepit savaşta bulunmaktan daha iyidir. Ancak, ilk defa, belki de en açıkça, bana has bir şekilde, Brüksel'deki diyalogu desteklemeyeceğimi söyledim. Brüksel, Kosova'nın diyalog amaçlarının yeri değildir, o, Avrupa Birliği'ne katılma amacımızdır. Brüksel bize, hiçbir dönemde, işgal döneminde de, Kosova'ya vizyonda bulunmamıştır, bize bunu Washington sağlamıştır ve bundan dolayı, o dönemin Amerika Administrasyonu'na komplimanda bulundum ve övdüm, ki bunun devam etmesini istiyorum. UNMIK ile partnörümüz sürecektir, çünkü Kosova halkını, kendi şefim olarak biliyorum, bu yüzden, seçmenler önünde daha sorumlu olmaya özen göstereceğiz. Toplantı süresinde, her iki tarafta benzeri düşünceler hüküm sürdü, buysa, bu amaçların gerçekleştirilmesine dair umut vermektedir, diye ileri sürdü Nexhat Daci.

Bağımsızlık - Paskalya ödülü

Kosova Meclisi Başkaný Nexhat Daci, Bosna, Avganistan, Gürcistan gibi çatışmaların meydana geldiği ülkelerde başarıly arabulucu rolü ile tanınmış, Amerika'nın ünlü uluslararası hukuk profesörü Paul Williams ile bir görüşmede bulundu. Dolayısıyla, genelde Priştine ve Belgrad arasında diyalog olanakları ve Kosova'nın, bu görüşmelerden beklentileri hakkında görüşler ortaya atıldı.

Mebru arabulucu enstitüsünü temsil eden ve Amerika'nın State Departament'inin bir zamanki avukatlarının görgü, bilgi ve becerilerini yodun olarak kullanan Profesör Williams, Kosova için tek çözüm yolunun bağımsızlık olduğunu ileri sürdü ve uluslararası topluluğun, Kosova'yı Sırbistan'dan aldığını, buna göre yetkileri, yerli enstitüyonlara aktarması gerektiğini de sözlerine ekledi.

Profesör Daci, Kosova Meclisi'nin kurulmasıyla, 2004 yılının, Kosova bağımsızlık yılı olacağını öngördüğünü ve o zamanlarda, bunu çok yakın hissettiğini vurguladı. Bugün, genel devinimleri ve amaçları göz önünde bulundururken, o zamanlar, bana çok uzak gösteriyor. Kosova'nın bağımsızlığı, bana Paskalya ödülü gibi gösteriyor, diye vurguladı Daci.

Belediyeler, mülkiyet hakkında tamamen yoksun kaldı

Kosova Belediyeleri Asosyasyonu'nun esas amacı özelleştirme için önemli tesislerin bulunmadığı ve önceleri de sahip oldukları tüm arazilerin yine belediyelerin mülkiyetinde olmasıdır

Kosova belediyeleri, son olaylardan sonra, mülkiyetten söz edilince, çelişkili bir duruma düşürülmüştür. GSÖT, KYA'na sınırsız yetki vermiş ve böylece belediyeleri tamamıyla bu mülkiyetten mahrum bırakmıştır. Sadece KYA'nın kurulmasına ait Yönetmelik ve mülkiyetin muamele yöntemine ilişkin Yönetmeliğin var olması dolayısıyla KYA, kuralları kendi başına saptamış ve onların uygulanması konusunda kendisine sınırsız hak tanımıştır. Bu sınırsız yetki esasınca bu Acente, hem tesisleri, hem de mülkü hesaba sokarak bütün toplumsal mülkiyet üstüne belediyelerin, hiçbir hakka sahip olmasını kararlaştırmış. Böylece belediyeler, öyle bir duruma düşmüş ki, okul, çocuk yuvaları, çocuk oyun sahaları, ambulans, hastane, spor sahaları, kültür evleri, kütüphaneler, sanat galerileri, müze, otomobil park alanları gibi diğer tesisleri inşaat edecek yer bulamamıştır.

Bunlar, geçenlerde Kosova Meclisi Başkaný Nexhat Daci ile Kosova Belediyeleri Asosyasyonu adına görüşen Lytfi Haziri ve Adem Salihaj tarafından ortaya atılan en önemli sorunlardan bazılarıydı.

Asosyasyon, özelleştirme için önemli tesislerin bulunmadığı ve fazlalık olan, çepitli toplumsal ve aleni şirketler tarafından kullanılmayan bütün arazilerin, kendilerine ait olmasını ve kentlerin amaçları ve gereksinmeleriyle uyumlu olarak kullanılmalarını istemektedir. Buysa, ellerinde olan kentsel, dağlık ve alansal planlarıyla uyumlu ve gele-

cekte hazırlayacakları projelerine dayanarak kullanılmasını olası kılacaktır. Belediyeler, toplumsal ve aleni şirketlerin özelleştirilmesi konularında diğerleriyle eşitlikli etmelidir. Özelleştirmeden sonra, tesislerin elde edilen fonların bir bölümü özelleştirilen şirketlerin işçilerine, kalan bölümü belediyelere bölümlüdü. Bu araçlar, elverişli iktisadi kalkınma için koşulların yaratılması, bu belediyelerin yıkılan enfastrüktürünün düzene koyulması, dolayısıyla yollar, kanalizasyon, su yolları, elektrik ağı, okulların inşaatı, hastaneler, sağlık ocakları, yuvalar ve belediye için önemli olan tesislerin inşaatı için kullanılabilecektir.

Kosova Meclisi Başkaný Nexhat Daci, bu alanda enstitüyonel çözüm yollarının bulunması amacıyla, bu asosyasyonun etkinliklerinin hayata geçirilmesi konusunda desteğini teklif etmiştir. Bu sorunu en güzel bir şekilde yansıtan ve sözkonusu görüşme süresinde Meclis başkanına sunulan evrak, Kosova Meclisi'nin Savcılık, Hukuk Konuları ve Anayasa Çerçevesi'ne ait Komisyonu'na sunulacaktır. Dolayısıyla, bu sorun hakkında yürütülecek tartışmalara, bu asosyasyon da çağırılmış olacaktır. Belediye meclisleri, Belediye Asosyasyonu sayesinde, Kosova'da özelleştirme sürecine tam destek sunduklarını tasdiklamış, ancak, belediye mülkiyeti ile ilgili konuların, bir daha görüşülmesi ve bunun kanunla düzene koyulmasını istemektedirler.

Kosova'daki eğitim sistemi denkleştirilmeli

Bakanlığın hazırlanmış olduğu yeni stratejinin gelişmesi için kilit nokta eğitim sisteminin geliştirilmesi, tüm seviyeler için gereken okul alanının sağlanması, herkes için eğitimin sağlanması, uluslararası standartlarla uyumlu olarak eğitimin tüm seviyelerinde öğrencilere gerekli olan sonuçların elde edilmesi, eğitimin desteklenmesi yönünde ebeveynler ve genel olarak toplumun güçlendirilmesi ve eğitim sistemindeki sonuçlar ile güçlüklerle ilgili kamu enformasyon oluşturmaktadır.

20 Haziran 2003 tarihinde düzenlenen Meclis toplantısında, Kosova'daki eğitimle ilgili genel durum görüşüldü. Konuyla ilgili ön açıklamayı Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanı Rexhep Osmani yaptı. Onun sözlerine göre, daha başlangıçta Bakanlık kendi etkinliğini, eğitim sisteminin uzmansal açıdan geliştirilmesi, bu safhada sağlamak istediği sonuçlara göre çalışma planının hazırlanması ile getirilmesi ve değişmelerin yapılması gereksinimlerinin yerine getirilmesi doğrultusunda kurmuştur.

Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığının çalışmasının ilk yılında şu objektifler ya da sonuçları elde etmeyi öngörmektedir:

- yasal yönetmeliği esasınca alt yapının komple edilmesi,
- eğitimin tüm seviyelerinde okul objelerinin inşa edilmesi, genişletilmesi ve onarılması,
- ders kitaplarının hazırlanması ve yayınlanması,
- eğitimin tüm seviyelerinde derslerin gerçekleştirilmesi sürecinde yeni metodolojilerin gerçekleştirilmesi amacıyla öğretmenlerin yeteneklenmesi,
- okulların gereken ders araçlarıyla donatılması,
- eğitimde, enformasyon sisteminin sürdürülmesi merkezlerinin kurul-

- ması,
- okullarda öğrenciler sayısının artması amacıyla köpüllerin düzeltilmesi,
- eğitimin tüm iççileri, öğrenciler ve üniversite öğrencileri için maddi esas ile çalışma köpüllerinin düzeltilmesi,
- eğitimin tüm alanlarında uluslararası işbirliğinin sürdürülmesi,
- eğitimde çeşitli projelerin gelişmesi ve onların uluslararası donatörlere tanıtılması,
- kurallarla uyumlu olarak eğitim enstitülerinde administrasyonun yeniden örgütlenmesi.

Fakat, Bakanlığın hazırlamakta olduğu, yeni stratejinin gelişmesi için esas nokta eğitim sisteminin geliştirilmesi, tüm seviyeler için gereken okul alanlarının sağlanması, uluslararası standartlarla uyumlu olarak eğitimin tüm seviyelerinde öğrencilere gerekli olan sonuçların elde edilmesi, eğitimin desteklenmesi yönünde ebeveynler ve genel olarak toplumun güçlendirilmesi ve eğitim sistemindeki sonuçlar ile güçlüklerle ilgili kamu enformasyon oluşturmaktadır, dedi konuşması sırasında Bakan Osmani.

Öneriler

Eğitim, Bilim ve Teknoloji Komisyonu adına Hajredin Kuçi, Meclis toplantısında hazır bulunan milletvekilleri önünde şu önerileri ortaya attı. Öneri olarak Hükümetten, eğitim sisteminde gelişme stratejisini hazırlamasını ve aynı şekilde Mecliste

onaylanmasını istedik. İ bunu da belirtmek istedim ki, bu arada Eğitim Bakanlığının, söz konusu stratejinin hazırlanmasıyla ilgili bilgi aldık. Bunun için onları kutuyor ve aynı zamanda bu stratejinin, Kosova Meclisi'nin toplantısında görüşülmesini istiyoruz.

İkinci öneri: Kosova'daki eğitim sistemi uyumlaştırılmalı ve bazı zayıflıklar ortadan kaldırılmalı. Çünkü bugün bile Kosova'da yekvücutlu değil, paralel sistemler mevcuttur. Yetkili organlar, özellikle Hükümetten bunu gerçekleştirmelerini istiyoruz.

Üçüncü seferberlik: Hükümet, maddi durumun düzelmesi yönünde seferber olmalı ve bir ay içerisinde bizlere projeyi sunmalı. Bunu aslında eğitimin başarıyla başlaması amacıyla yeni akademi yılından önce durumumuz ile olanaklarımızı bilmemiz için yapmalıdır. Demek oluyor ki, yeni akademi yılını ikircimliklerle başlatmamalıyız.

Dördüncü öneri: Bilimsel etkinliklerle ilgili yasa getirilmeli. İmtilanlık ilköğretim, ortaokul ve yüksek öğrenime ait yaşamız var, ama bizim aynı zamanda bilimsel konuları da körukleyen ya da düzenleyen yaşamız da olmalıdır.

/ devamı 12. sayfada /

Bejinci öneri: Deđerlendirmeye ilgili çağdaş standartlar sağlanmalı. Bu gibi saptamay Bakanlığın çalışmasına ait öneri ya da bildiride de bulabilirsiniz, ama dűpűncemize göre, eğitim sistemimizde bilgilerin, çabaların ve diğer seferberliklerin değerlendirilmesi amacıyla çağdaş standartlarımız olmalıdır.

Altıncı öneri: Varolan enstitűlerin Ĩimdiki durumu açıklanmalı ve yenileri kűrűklenmeli. Bugűn Kosova'da çalıřan ya da çalıřmayan sayısız enstitű var ve bunlar ۆnceden kurulan enstitűlerdir, ama bugűn onların yaptıkları etkinlik ile tutumları ve herřeyden ۆnce ne gibi pozisyonda buldukları belli deđil. Bunun için de bu enstitűlerin pozisyonları belirli bir zaman iđerisinde açıklanmalı ve eđer ilerde ek enstitűlerin kurulmasına gereksinim duyulursa, tabii ki bununla Hűkűmet ilgilenmeli ve onların kűrűklemelidir.

Yedinci öneri: Hűkűmet, eđitim-bilimsel enstitűlerimizden uluslararası enstitűlerle yaptıkları iřbirliđini kűrűklemelidir. Dűpűncemize göre, bizim bu ağıdan ۆzel projelerimiz olmalı ve maddi bakımdan kűrűklenmeliyiz. Bu řekilde enstitűlerimiz kendi çalıřmalarıyla, uluslararası enstitűleriyle sıky iřbirliđinde bulunmuř olacaktır.

Sekizinci öneri: Ortaokullarda mesleklere ۆzel ۆnem verilmeli. Çünkü şu anda Priştine Ґniversitesi'ne kayıdıny yaptırmak isteyen 18.000'den ۆok ۆđrenci vardır, oysa bunlara sadece 5.000 yer ayrılmıştır. Bunun için eğer ayrı ayrı mesleklere ait ortaokullarımız olursa, piyasa iktisadisinde de yetkili gençlere sahip olabilir ve bu şekilde Ґniversiteye kayıdıny yaptırmak isteyenlerin sayısız azalmış olacaktır.

Dokuzuncu öneri: Ґniversitede reform sűreci devam etmeli.

Onuncu öneri: Hűkűmet, eđitim-bilim enstitűleriyle iřbirliđi yapmalı

ve kendi gereksinimleri için uzmanları angaje etmelidir.

Onbirinci öneri: Hűkűmet, okullarımız ile eđitim-bilimsel enstitűlerimizin siyasetten uzak kalmalarıyla ilgilenmeli ve bu yűnde ۆaba sarfetmelidir. Bu konu yasayla ayan bir řekilde ۆngörűlmű ise de, bunun pratikte de uygulanması gereklidir.

Onikinci öneri: Yeni eđitim - bilimsel enstitűlerin ve aynı zamanda yeni objelerin inřa edilmesi ile onların bakımıyla ilgili ۆneriler ortaya atılmalı. Tabii ki bunun için Meclis'in desteđi olmalıdır, çünkü bu objelerin inřaatı için bűtçe araçları gereklidir. Aynı zamanda, varolan objelerin ilkokul ve ortaokullar, ۆzellikle Ґniversite için yeterli olmayı yűzűnden yenilerinin inřa edilmesine gidilmelidir.

Onűçűncű öneri: Yeni ve varolan kadroların kűrűklenmesi amacıyla, ۆzel projenin hazırlanması gereklidir. Dűpűncemize göre, burada yeni kadrolara yer vardır, ama Ĩimdiki maddi ve diđer durumlar, okullarımız ile Ґniversitenin atraktif olmasını, ۆzellikle varolan kadroların sűrekli olarak mesleki ağıdan uzmanlařtırılması olanaklarını kısıtlamaktadır.

Ondördűncű öneri: Bu öneri oldukça geride bırakılmıřtır. Sűzűműz, eđitim sistemindeki reformlara ait Ulusal Konseyin kurulmasına aittir. Dűpűncemize göre bu tartıřılacak bir konudur ve bunu "Merkez" olarak ta adlandırabiliriz. Çünkü Kosova'da gerçekten, bűtűnlűklű eđitim sistemi ile reform sűreçleriyle ilgili denetim organı rolűnű tařıyacak böyle bir Konseyin kurulmasına gereksinim duyulmaktadır ve bunun kurulmasıyla okul ۆncesi eđitimden Ґniversiteye kadar bűtűn sistem reformlarla kapsanmıř olmalıdır. Demek oluyor ki bizlere, Bakanlıđın paralel organına benzer deđil, Bakanlık sayesinde Meclisten okullara kadar reformları

izleyecek bir organın olması gereklidir.

Onbejinci öneri: Bilimsel etkinliğe maddi destek sunmamız amacıyla bir Ulusal Fonun kurulmasını ۆngormekteyiz. Çünkü, Kosova'da ya da dış ۆlkelerde bilimsel etkinliklerle ۆdrařmak isteyen ve aynı zamanda ۆđrenim gűrmeleri amacıyla dış ۆlkelere davet edilen yeni uzmanlarımızın sayısız oldukça ۆoktur. Bunun için de Kosova Bűtçe'si ve aynı zamanda yerli ile yabancı donatűrler tarafından desteklenecek bir Ulusal Fonun kurulması büyük ۆnem taşıymaktadır. Bűyle bir fonun kurulması, bilimsel etkinlikle ۆdrařmak isteyen kişilerin çabasını da kolaylaştırmış olacaktır.

Onaltıncı öneri: Eđitimde rekabetli yetenekleri kűrűkleyecek projeler hazırlanmalı. Herřeyden ۆnce eđitimde, ۆniversite ۆđrencileri ile diđer ۆđrenciler ve ۆđretmenler arasında rekabetli yetenekliđi kűrűkleyecek somut projelerin hazırlanması gereklidir.

Benzeri gűrűřler

Toplantının devamında sűzű Mecliste ki LDK Gurubu řefi **Sabri Hamiti** aldı ve ۆzetle řunları dedi: Eđitim Bakanının sűzűleri ve Eđitim Komisyonu tarafından alıřan sonuřlar, bu alanın Kosova'daki yařam ve onun geleceđi için büyük ۆnem tařıdıđını ve aynı zamanda toplumda saygıyla karřılandıđını gűstermektedir. řunu belirtmem gerekir ki, Meclis toplantısında yapıřan bu seviyedeki tartıřma bizleri gerçekten gűçlendirmekte, çünkü Kosova'daki toplum yařamımızın bu ۆnemli bűlűműne katılmakta ve geleceđimizin ۆnemli etmenlerden birini oluřturacaktır.

Daha baþlangıçta Bakanlık ile Eğitime ait Meclis Komisyonlarının grþlerini oldukça değerli gördüğümü belirttim. Ben sadece kendi raporunda kültür alanındaki etkinlikleri ortaya atan Bakanın çabalarını kutlamak istiyorum. Elimde iki belge var ve ben diğer bakanlıklardan bizlerle bu þekilde ve bu seviyede iþbirliđi yapmalarını istiyorum.

Arsim Bajrami: Yasacılyđy

sadladık ve Kosova'daki eğitim reformları için gereken y o l l a r ı belirledik ama þimdi profesyonel ölçütlerle gerçekten

Kosova'ya gerekli olan eğitimi kurmamız gereklidir. Bu münasebetle her zaman þu iki ölçd gözönünde bulundurmamız gereklidir: Avrupa seviyesine göre uygulanan eğitimin değerli standartlı ölçütleri ve Kosova için önemli olan ölçütler. Þimdilik Kosova'da, Kosova Meclisi tarafından kurulan sadece bir kamu yüksek ğretim enstitümüz vardır o da Priþtine niversitesi'dir. Bu enstitünün sadece akademi ile eğitim değerleri değil, bizim hepimizin bildiğimiz değerleri de vardır.

Meclisteki AAK Gurubu þefi **Bujar Dugoli:**

Bizi tedirgin eden ikinci konu enstitüler arasındaki iliþkiler oluþturmakta, bunların arasında bakanlıklar ile eğitim enstitüleriyle birlikte niversite ve diğer sendikalar da bulunmaktadı. Gazetelerde yazılan yazılar ve yapılan değerlendirmelere göre, bizler de bu raporların gereken seviyede olmadığy bilincindeyiz. Bunun için Hükümet ile Bakanlık ve aynı

zamanda eğitim enstitüleri ile niversite ve Sendika da yerine getirmeleri gereken görevlerini bilmelidir. Ne Hükümet, ne de Bakanlık reislik rolünü oynamamalı ve aynı zamanda niversitenin özerkliğine karþılamalıdır. Benden nceki konuþmacı kendi konuþmasında niversitenin 1970 yılında Kosova Meclisi tarafından kurulduğunu belirtti. Ama dþnceme göre, bulunmuþ olduğumuz koþullar altında Kosova Meclisi'nin artıık yüksek öğrenimin eğitim enstitüleri alıþmasına ve aynı zamanda finans sistemi ya da niversite ğrencilerinin partisipasyonunu kapsayan onun i örgütlenmesine katılmasının g e r e k l i olmadığy demek değildir.

Meclisteki "Povratak" (Dnþ) Gurubu adına **Smiljka Milosavljevi}:**

Yüksek eğitimden söz edildiğinde, niversitenin özerkliğiyle uyumlu olarak bizim alıþma iznimiz var ve biz eğitim süreci reformuna Bolonya Deklarasyonu'na göre yanaþmaktayız. İlkokul ve ortaokul eğitimi söz konusu iken, geçen yıl içerisinde biz Genel Sekreterin zel Temsilcisinden reformlara bir yıl sonra geçme izni almıþtık ve biz buna saygı göstererek, dokuz yıllık ilkokul süreci aıþından uluslararası standartlarla uyumlu olarak reforma bu sonbahar mevsiminde geçeceğiz.

Meclisteki "Diđer topluluklar" Gurubu adına **Sadik Idrizi** konuþmasında þunları dedi: Sorunlar topluluktan topluluğa göre değilmektedir. Hapkaliler ve diğerleri gibi Arnavut dilinde öğrenim gören topluluklar var ve onlar faklterlere kayıtlanma sýrasında sorunlarla karþılaþmaktadı. Faklterlere

kayıtlanma sýrasında rekabet mevcut olduğu ve kayıtlanma ölçütlere göre yapıldığy için onlar, faklterde belirli yerlere sahip olma isteminde bulunmaktadı.

Rom topluluğu bütün seviyelerdeki eğitimde sorunlarla karþılaþmaktadı. Bunun için Bakanlık tarafından ek çabaların sarfedilmesi gereklidir. Bu topluluk için önemli olan ilk adýmların atılması ve Rom dili üzere eğitimin yapılması doğrutusunda uzmansal ekibe Rom topluluğu temsilcisi de davet edilmiþti.

Türk topluluğuna sýra gelince dþnceme göre onlar diğer topluluklara nazaran daha iyi durumda bulunmaktadı, çünkü Türkler ilkokul, ortaokul ve yüksek okula sahiptir. Türk topluluğu aslında, öğrenimin Türk dilinde yapıldığy okullarda evrakların Türk dilinde olmayıþy sorunuyla karþılaþmaktadı.

Geçen yıl Ipekte Boþnak dili üzere Ticaret (Biznis) Fakültesi açıldı. Bu yılın sonbahar mevsiminde Prizren'de bir fakültenin açılması daha beklenilmektedir. Bildiğim kadarıyla alıþmalar bitmek üzeredir ve ister Boþnak, ister de Türk dili üzere faklterlerin açılması yönünde Bakanlık tarafından destek alınmıþtır.

Reformlar hem enerjiyi hem de maddi desteği gerektirmektedir

Fatmir Sejdiu: Biz þimdilik uygulanmakta olan bir süreç içinde yani enerji ile maddi desteği gerektiren reformlar sürecinde bulunmaktayız. Etkinliklerin gerektiğince akıp sürmesine özel önem vermeliyiz ve bence bunu Hükümet de gözönünde bulundurmalıdı. Mevcut olan durumun giderilmesi amacıyla,

/ devamı14. sayfada /

Birleşmiş Sendika ya da başkalarının eğitim işçilerinin maddi durumunun düzelmesine karşın da yerinde değil.

Bajram Kosumi daha başlangıçta Kosova eğitimindeki reformlarda genel süreç hakkında konuştu ve onun düşüncesine göre bu konularla uğraşan alandan tartışmalara katılmak gereklidir. Reform süreci ikili çikardır. Bu süreç her ne kadar Hükümet ve Bakanlığın çıkarındaysa, aynı derecede yurttaşların da çıkarındadır. Bunun için bu süreç, kamu tartışması geçemez. Finansı konusuyla ilgili görüşlerini ortaya atarken Kosumi, orta öğrenimin ödenmesi yönündeki partisipasyonu da önermektedir.

Drita Statovci Kosova'daki ilkökul, ortaokul ve yüksek öğretimde reformun başladığını belirten, bunun Avrupa'daki etkinliklerin başarısına benzer olduğunu vurguladı. Reform, gerekli olan yerlerde olumlu değişikliklerin yapılması için alanı sağlayan olgudur, çünkü şimdiye kadarki görüşler reformların yeni bilgilerin sağlanmasına katkıda bulunacağını göstermektedir. Her toplumun ders planları ile programlarında, geleneğin ve genel olarak kültür kimliği, daha doğrusu insan kültürü kimliğinin tanıtılması saptanmaktadır.

Sala Ahmetaj okul ile toplum arasında güçlü işbirliği ile ikili koşturulanın sağlanmasının gerekli olduğunu belirtti.

Edi Shukriu'nun düşüncesine göre, yasa esasının sağlanması ve ilerletilmesi sayesinde Meclis, bunların denetlenmesine özel önem vermelidir.

Ramadan Kelmendi Üniversitenin tüm dünyada olduğu gibi gereken maaşla eleme sahip olabilmesi amacıyla, Priştine Üniversitesi alanından dini ile kültürel objelerin ortadan kaldırılmasının gerekli olduğunu belirtti. Eğitim Bakanlığının ile Üniversite Rektörlüğü, Mitroviça'daki Madencilik-Metalurji Fakültesi'nin kendi etkinliğini sürdürebileceği kendi alanlarına dönmesi doğrultusunda üstün çaba sarfetmelidir.

Shefki Sejdiu toplantıda hazır bulunanlara ünlü Diogenin bu hitapta bulunduğunu hatırlattı: Gençler devletin temelidir. Dikkatli olun Danton böyle diyor: Ekmekten sonra bir toplum için en önemli şey eğitimidir. Derek Bok ise bunu diyor: Eğitimin pahalı olduğunu düşünürseniz, bilgisizliği deneyin, o zaman eğitimin pahalı olmadığını görmüş olacaksınız.

Edita Tahiri paralel yapılarca söz ettiğinde, yasanın imzalanmasından sonra Bakanlığın, Priştine Üniversitesi çerçevesinde Sırp topluluğuna ait entegrasyon yolunu bulması için yetkili yapı olduğunu belirtti.

Melihate Tërmkollli öğretmenlerin maaşlarına sadece yüzde 10'dan yüzde 20'ye kadar zammın yapılmasının, 7-8 bin işyerini zedelediğini belirtti. Onun düşüncesine göre, bütün çalışmalarına rağmen öğretmenlerin bu şekilde koşturulanması gerçekten ahlaki olmayan bir şeydir.

D`ezair Murati: Kendim de eğitim işçisi olduğum için eğitim teorisinin esiri altında kalmakla, pratik eğitimdeki bu teori gazetelerine gereken ilgiyi göstermemektedir. Bunun için bizim istediğimiz ve uygun kadrolarımız sayesinde, mekamlar, işhaneler ve gereken araçların elde edilmesi amacıyla, oldukça büyük miktarda araçların sağlanması gereklidir.

Sabile Basha desteğin bilimsel enstitülerin gelişmesine verilmesine değinirken, gerçek bilimsel ilerleme olmadan, devletin ve genel olarak toplumun gerçek ilerlemeyi kaydedemeyeceğini vurguladı.

Bu tartışmaların sonunda Kosova Meclisi Başkanı Akademik Nexhat Daci, bilim ve bilimsel enstitülere ait yasanın bir an önce getirilmesinin gerekli olduğunu belirtti. A ve b noktalar hariç, Üniversitenin gereken çözümleri gerçekleştirme doğrultusunda tüm girişimleri destekleyeceğim. Bu aynı zamanda ortaokul, özellikle profesyonel eğitim için de geçerli olmalıdır. Tüm bunların gerçekleştirilmesi amacıyla, kendi olanaklarıyla uyumlu olarak belediyeler, derslerin gerektiğince sürdürülmesi yönünde öğretmenlere gereken yardımı sunmaya zorunludur. Toplantının devamında milletvekilleri oybirliğiyle bu önerileri onayladılar.

Ortak katkılar evlerini terk edenlerin geri dönmelerini sağlamakta

10 Temmuz 2003 tarihinde düzenlenen Kosova Meclisi toplantısında evlerini terk edenlerin geri dönmeleri konusu görüldü. Kosova Meclisi Başkanı Akademik Nexhat Daci toplantının daha başında, toplantıda hazır bulunan milletvekillerine, görüşmesi gereken konular sıralamasının dediğiyle ilgili "Povratak" (Dönüş) Koalisyonu temsilcilerinin isteminin Başkanlık Kurulu tarafından anlayışla kabul edildiğini belirterek, bu önerinin gündem sırasının ilk noktası olarak görüleceğini vurguladı.

Konuşmasının devamında Başkan Daci toplantıda hazır bulunan milletvekillerine, Kosova Meclisi'nin savaşın yürütüldüğü yörede ilk Meclis olduğunu ve evlerini terk edenlerin tekrar Kosova'ya geri dönmeleri için oldukça önemli olan belgeyi hazırladığını hatırlattı.

Politik parti liderleri ve Kosova Enstitüleri, evlerini terk eden vatandaşlara Kosova'yı kendi vatanı olarak bilenlerin ve Kosova'daki realiteyi kabul edenlerin istedikleri zaman evlerine ve kendi mülklerine geri dönebilecekleri ve demokratik ile gelişme süreçlerine ortakça katılabilmeleri doğrultusunda Kosova Enstitüleri'nde yer alabilecekleriyle ilgili açık bir mektup göndermişlerdir. Hazırlanan, imzalanan ve onaylanan bu evraklar, Geri dönenlere ait UNMIK Müdürü Sayın Hicks'in sunacağı bildiri ve Mecliste yapılacak olan tartışma, evlerini terk edenlerin geri dönmeleri doğrultusunda Meclisin özel mesajlarıyla

Kosova'daki kamuoyuna sesleneceği ek bölümlerden biri olacaktır.

Sayın **Pegj Hiks**, geri dönmek isteyen vatandaşlar için önemli olan bu önemli çalışmanın takdim edilmesiyle memnuniyetlik duyduğunu belirtti. Evlerini terk edenlerin geri dönmeleri konusu, Kosova'da yaşayan tüm uluslar ve aynı zamanda onun geleceği için kilitli konulardan birini oluşturmaktadır. Kosova tüm ulusların haklarına saygı göstermekte ve geri dönmek isteyenlerin hepsinin haklarını desteklemektedir. Bu ülkenin Avrupa standartlarıyla uygun olabilmesi için bizler beraberce çalışmalıyız. Bir yıl önce bu Meclis, toplulukların hakları ve onların geri dönmeleri haklarıyla ilgili Rezolüsyonu onayladı. Düşünceme göre bugün benim burda olmam ve elde etmiş olduğumuz ilerleme ile beklentilerimizle ilgili sizlere bilgi vermem oldukça önemlidir.

/ devamı16. sayfada /

Veriler başlangıç noktamız olmamalı

Ortaya atılan bazı sorular var. Evlerini terk edenlerin sayısını ne kadar? Bu soruyu ben, verilerin başlangıç noktamız olmasının gerekli olmadığını belirttiğim için soruyorum. Fakat, bu konunun aykırı olduğunu bildiğim için, sizler elimizde evlerini terk edenler sayısının 200 bin olduğunu ilgili verilerin var olduğunu biliyorsunuz. 1999 yılında yapılan nüfus sayımı esasınca, bu sayının doğru olmadığını olanaklı olduğunu biliyoruz.

Bugün ben bu verilere karşı tartışmanın yapılmaması ve önemli konuların ele alınması için burdayım.

Evlerini terk edenler sayısının binlerce olduğu ve bunların çoğunun tekrar kendi evlerine dönmek istedikleri ayandır. Bunun için biz bugün verilerle ilgili tartışmak değil, onların geri dönmeleri yönünde ilerleme kaydetmeliyiz.

Güçlendirici örnekler

Kosova'nın tüm yörelerine geri dönme projeleri vardır. Birlikte çalışmış olduğumuz yerlerde evlerini terk edenlerin geri dönmeleri doğrultusunda başarıyla sonuçlar kaydettiğimizle ilgili birkaç özel örneklere değinmek istiyorum. Bu örneklerden biri Prizren'deki Novak köyüne aittir. Bugün orda 61 Sırp ailesi yaşamakta ve 44 ev onarılmaktadır. Evlerini terk edenlerle etkin işbirliğinde bulunmakla Prizren Belediyesi bu gibi başarıyla sonuçlanabilmiştir. Birkaç hafta önce İtörpe Belediyesi'ne bağlı Yukarıki Vitina köyüne Kosova'dan 56 Arnavut geri dönmüştür. 2002 yılında da sözkonusu köye dönenlerin sayısı az değildir. Maguraya 21 Hapkali geri dönmüş ve bu yıl içerisinde de daha 25 Hapkali'nin geri dönmesi öngörülmektedir. Aynı zamanda bu proje 12 Arnavut evinin onarılmasını desteklemiştir. Hazırlanmakta olan tüm projelerden söz etmem için zaman gereklidir, bunun için ben sadece bazılarıyı örnek olarak göstermeye çalıştım.

Bir bütünlük olarak polis görevini yerine getirmekte

Bazan bu sorular çalışmalarımızın engellediği zaman, bunu belirtmem gerekir ki karşılaşılmış olduğumuz en büyük engeli güvenlik ve özgürce yaşamak teşkil etmektedir. Fakat, bu alanda da ilerleme kaydetmişizdir ve sizler de bu ilerlemeyi bilmelisiniz. Güvenlik durumunun düzeldiği ve geri dönme olanaklarının sağlanmış olduğu örnekler de var. Tabii ki, yapmamız gereken şey, aynı olanakların bütün Kosova'da var olduğuna inanmamızdır. Gereken derecede çözümlenmeyen saldırıların gittikçe arttığı ve milletlerarası cinayetlerin çoğaldığı belirtileri de var. Bir bütünlük olarak, polis kendi görevini başarıyla yapmakla, cinayet işleyenleri keşfetmektedir. Fakat, ne yazık ki bu, milletlerarası cinayetlere de ait değildir, çünkü olayların çoğunda onların bu cinayetlerin çözümlenmesine yardım eden toplulukla işbirlikleri yoktur.

Ebeveynler ve vatandaşlar olarak, haklara saygının gösterildiği gerçek toplumun sağlanması amacıyla elimizden geleni yapmalıyız. Açık mektupta belirtilen vaatler ve düşünceler bu çabalarla gerçekleştirilebilir, geçen yıl bu Meclis tarafından getirilen Rezolüsyon ise amaçlarımızı

ulaşmamız için yardımcı olacaktır, dedi Sayın Pegi Higgs.

Evlerini terk edenlerin geri dönmesi sorunu politik manipülasyonu seviyesinden insanı ve vatandaşlar seviyesine alınmalıdır

Meclisteki PDK Gurubu adına konuşan **Arsim Bajrami**, şimdiye kadarki çalışmalar pratiğinde Kosova Enstitüleri'nin, Kosova vatandaşlarının hepsinin geri dönmelerinden yana olduklarıyla ilgili yeterince pratik veriler verdiğini belirtti. Birçok görüşmeler ile etkinlikler sayesinde Kosova Hükümeti bu gibi gerçekleri ortaya atmıştır. Aynı zamanda Adliye sistemi de kendi oluşumuna ayrıntılar ile evlerini terk edenleri entegre etmiştir. Kosova Savunma Taburu ile Polis Hizmeti oluşumunda ayrıntıların sayısı az değildir ve bununla pozitif siyaseti sağlamış olmaktadır, ki bu uluslararası faktörü önünde bizim gerçekten uygar ve demokratik toplum kurmak istediğimiz tasdiği teşkil etmektedir. Evlerini terk edenlerin geri dönmesi sürecine katkıda bulunan önemli unsurlardan biri tabii ki mülk haklarının da kapsaması olmaktadır. Kosova'nın final statüsünün çözümlenmesi körüklenirse, o zaman evlerini terk edenlerin geri dönmesi sürecinin de daha kolay gerçekleştirilmesi sağlanmış olacaktır, dedi Bajrami.

LDK adına konuşan **Sabri Hamiti**, görüşülmekte olan konuyla ilgili bu iki enstitüsyonel evradın yürürlükte olduğunu belirtti:

- a) 7 Temmuz 2002 tarihinde Meclis tarafından getirilen evlerini terk edenlerin ve mültecilerin geri dönmeleri hakları ile köullarına ait Rezolüsyon ve
- b) 2003 yılının Temmuz ayı başlangıcında Kosova Enstitüleri'nin yöneticileri ve politik parti liderleri tarafından imzalanan ve Kosova'nın evlerini terk eden vatandaşlarına sunulan aleni mektup.

2. Kosova Meclisi'nde her iki olayda, sözkonusu belgelerle ilgili Sırp topluluğu temsilcileri çekimser kalmıştır.

3. Kosova'da tüm vatandaşlara eşit haklar ile insanların tanıyacak demokrasi toplumun sağlanabileceği kanısındayız.

4. Diskriminasyon topluluğu değil, hakepilik topluluğu olarak Kosova'nın, ister olumlu, ister de olumsuz açıdan ilerleme ve istikrarlıda kavuşma şanslı olabilir.

5. Stabil toplum çözümlüğü ile ayrıntı arasındaki ilipkilerin kurulmasıyla sağlanmaktadır. Sadece ayrıntılarla uğraşsak, çözümlüde karşı saygısızlık yapmış oluruz. Diğer yandan sadece çözümlükle uğraşsak, ayrıntılar diskrimine edilmiş olacaktır. Demek oluyor ki, herhangi bir özel ölçüt adına hiç ayrıntı yapmadan eşitlikli ve demokratik toplumun sağlanması gereklidir.

6. Kendi evlerinde yaşamak ve çalışmak isteyen bireylerin gönüllü olarak geri dönmesi, savaş sonrası Kosova'da

barışçıl yapmanın gelişmesi için en normal süreçlerden biridir.

7. Evlerini terk edenlerin geri dönmesi kampanyası yapılabılır, çünkü politik ya da diğer türde olsun onlar sorunları çözmüyor, sadece sorun yaratıyor.

8. Evlerini terk edenlerin ya da geri dönenlerin ulusal mensubiyeti bakılmaksızın, evlerini terk edenlerin geri dönmesi sorunu politik manipulasyonu seviyesinden insan ve vatandaşlar seviyesine alınmalıdır.

9. Evlerini terk edenlerin geri dönmesi ve kendi çalışmamasından yapmasıyla, politik sloganı oluşturan Kosova'nın sadece multi-etnik olması değil, tamamıyla insançıl programı oluşturan insançıl hakkının sağlanması gereklidir.

10. Kosova gibi savaş sonrası toplumda, Arnavutlara yapılan soykırımdan sonraki toplumda, evlerini terk edenlerin geri dönmesi için özel koşulların sağlanması olanakları yoktur.

11. Geçmişte olduğu gibi şimdi de, Kosova'yı terk edenler ile gelenlerle, evlerini terk edenler sayısıyla manipulasyon yapılmamalıdır.

Dragiša Krstović, kendi konuşması sırasında "Povratak" (Dönüş) Koalisyonu milletvekili grubunun, geri dönüş alanında daha iyi başarıların kaydedilmesi için yodun çaba harcadığını belirttiğinden sonra, bu alanda "Povratak"ın sürdürdüğü çabalar sonucu Kosova Hükümeti çerçevesinde geri dönüşlere ait alt-bakanlık düzeyinde bir koordinatör ve Genel Sekreter Özel Temsilcisi nezdinde bir danışmanın çalışmaya başlamasını bir başarı olarak nitelendirdi. Hükümet çatısı altında ve uluslararası misyon çerçevesinde bu iki önemli bölümün kurulmuş olması, geri dönüşün önemini bir daha vurgulamaktadır. Bunların haricinde "Povratak" Koalisyonu, UNMIK nezdindeki Geri Dönüş ve Topluluklar Ofisi ile de sıkı temaslarda bulunmaktadır. Ben bu fırsatla bu Ofis Müdürü olan Bayan Pegi Higs'e şimdiye kadar varolan temaslarmız için ve bugün Meclis'te bu konuyu görüştümüz sırada toplantı çalışmalarına katkıları için teşekkürlerimi sunmak isterdim.

Bajram Kosumiye göre, evlerini terk etmek zorunda kalanların kendi evlerine ve topraklarına geri dönmelerinde en büyük sorunu bu sorunun aşırı bir şekilde siyasallaşması olmaktadır. Eder Sırbistan'da bulunan kişilerin geri dönmeleri "Sırbistan'ın dönmesi" koşuluna bağlanırsa, bu geri dönüş hiç bir zaman gerçekleşmeyecektir. Böyle bir yaklaşım bu sorunun tamamen siyasallaşmasının bir örneğidir ki bunu Belgrad politikalarında da görmek mümkündür. Aslına bakılırsa bu politika hiç bir zaman yurtlarını terk etmek zorunda kalan kişilerin geri dönüşlerini samimi bir şekilde hedeflemiş değildir. Onun temel amacı evlerini terk etmek zorunda kalan Sırbilerin adına değil politik oyunlar uygulamaktan ibarettir.

KOSOVA MECLİSİ

Anayasa Çerçevesi 9.1.26 bölümü esasına göre, 10 Temmuz 2003 tarihinde düzenlenen Meclis oturumunda, göçmenlerin geri dönmesi konusunu görüştü ve yürütülen geniş tartışmalar ve bütün parlamenter gruplar tarafından ortaya atılan tutumların uyumlaştırılmasından sonra şu

ÖNERİLERİ

kabul etti:

1. Meclis, 7 Temmuz 2002 tarihinde kabul edilen, göçmenlerin ve mültecilerin hakları ve geri dönmeleriyle ilgili koşullara ait Rezolüsyonu desteklediğini belirtiyor ve Kosova Enstitüleri yöneticilerinin göçmenlerin geri dönmeleriyle ilgili tavsiyesine saygı gösteriyor.
2. Meclis, göçmenlerin geri dönmelerini, insançıl bir olay ve insanın özgürlüğü ve haklarına saygı olarak biliyor ve bu sürecin, politik anlamına gelmesinden ve kötüye kullanılmasından savunulmasını istiyor.
3. Meclis, Kosova'nın, fark yapılmaksızın ve öncüllüklerden arındırılmış olarak tüm yurttaşlarının tam yekvücutluluğu ve eşit hakları için koşulları sağlayan demokratik bir toplum olarak kalkınmakta olduğuna dair yönelimini bir daha tasdiklemektedir.
4. Meclis, göçmenlerin kendi mülklerine ve evlerine dönmeleri ile ilgili sürecin, gönüllü esaslara dayanarak gerçekleştirilmesi için çaba harcamaktadır.
5. Meclis, tüm yurttaşlarının, Kosova toplumunun bütün enstitüsünü ve yapılarına entegre edilmesi sayesinde, göçmenlerin geri dönmesi süreci körüklenip katkısının sağlanacağına inanmaktadır.
6. Meclis, göçmenlerin geri dönmeleri sürecinin körüklenmesi amacıyla inanç ve güvenlik açısından, tolerans havası ve karışık inanç atmosferinin yaratılmasında etkinliklerini sürdürüp, Kosova'nın bütün yurttaşlarına, bu sürece katkı sunmaları için çağrıda bulunuyor.
7. Meclise göre, gereken enfrastrüktürün inşa edilmesi, iktisadi kalkınma ve yeni işyerlerinin açılması konusunda uluslararası finansal desteğin, göçmenlerin geri dönmeleri sürecinde önemli bir rol oynatmaktadır.
8. Kosova Meclisi, göçmenlerin geri dönmesi sürecinin, etnik esaslarla sınırlandırılmaması bu sürecin, savaş döneminde Kosova yöresinde ve dışında göç eden tüm Kosova yurttaşlarını kapsamasını istemektedir.
9. Kosova Meclisi, bu önerilerin uygulanış sürecini takip edecek, aynı zamanda o, Kosova'nın her seviyedeki enstitüsünü, bu önerilerin gerçekleştirilmesi üzerine çalışmalarını sürdürmesini istedi.

Prijtine, 10 Temmuz 2003.

Kosova Meclisi Başkanı

Örneklerin sunulduğu adresleri:

- GSÖT Dairesi'ne
- Kosova Başkanı Dairesi'ne
- Hükümete ve
- Bütün belediyelere

Akademik Nexhat Daci

Faik Maroli'nin belirttiği gibi, gerçekleşen geriye dönüşler, Avrupa yolumuzda ve Batı demokrasi elementlerinin benimsenmesinde tümümüz için pozitif bir adım olmaktadır. Sırbistan, Makedonya ve Kara Dağ'da bulunan evlerini terketmiş kişiler arasında Rom'lardan sonra Alkaliciler'in sayısı en fazladır. Kosova onların yurdudur ve burada kendi evleri vardır. Bu yüzden de onların kendi evlerine ve yurtlarına dönme zamanı gelmiştir. Bu şekilde de her vatandaşın yasa önünde eşit haklara sahip olacağı demokratik ve multi-etnik bir Kosova'nın oluşturulması yönünde tümümüz çaba harcamalıyız.

/devamı 18. sayfada /

Kolë Berisha, devamda sayın Krstovi}e hitab ederken þunlarý ileri sürdü: Sizin gereken enformasyonlarýnýz yok. Klina Belediyesi'nde geri dönüþler eskiden de vardý, bu süreç þimdi de devam etmektedir. Size þunu da söyleleyim Klina Belediye Meclisi'ndeki Sýrp ulusal kökenli milletvekili, barýndýý yerden Klina Belediye Meclisi'ne kadar kendisini götürecek ulaþým aracýnýn temin edilmesine raðmen altý aydan beri toplantýlara katýlmýyor. Demek ki bunun için Klina Belediyesi suçlu deðildir. Bir oðlunu, bir kardeþini, iki yedenini ve üç dayýsýný kaybeden bu belediye baþkanýnýn yönettiði Klina'da geri dönüþler gerçekteþmektedir. Tüm bunlara raðmen, bu belediye baþkaný ve belediye meclisi, geri dönmek isteyen kípilerin bu geri dönüþleri gerçekteþtirmeleri için çaba harcamaktadýr. Bunlardan hareket ederek Klina'ya geri dönüþlerin yapılmadýðýna dair enformasyon doðru deðildir.

Smajl Latifi'ye göre Sýrbistan çok sayıda açık ve gizli politik dümenler çevirerek Kosova'nýn hesabýna ve burada yaþayan Sýrp topluluðunun pozisyonunu kötüye kullanmalara devam etmektedir. Evlerini terketmek zorunda kalanlarýn önemli bir sayýsý Sýrp iþgal politikasý ve onların hükümdarlarýnýn elinde hâlâ araç olarak kullanılmaktadır. Kurtuluþ savaþýnýn sona ermesine raðmen, günümüzde dahi Kosova, Sýrbistan'ýn politik düzmece ve düzenlerinden henüz kurtulmuþ deðildir.

Hasan Metaj þöyle bir soru sordu: Bu sorunun politik bir meseleye dönüþmesinde uluslararası topluluk ne derece sorumludur? Gün bugün egemenlik ve sömürgecilik durumu ve emellerinden vazgeçmeyen Sýrp politikasý tarafýndan bu meselenin kötüye kullanýlmasýna bilinçli ya da bilinçsiz bir þekilde izin verdiði için uluslararası topluluðun da sorumlu olduðu sonucuna vardý.

Mahmut Bakalli, meclisin rolünden konuþurken, bu enstitünün görevinin sadece durum deðerlendirmesi yapmak olmadýðýný, Kosova'yý terkedenden geriye dönüþ sürecinin iyileþmesi yönünde inisiyatifli ele alýp iþleri ileri götürmek olduðunu hatýrlattý.

Devamda ise þöyle konuþtu: İlk sýrada demokrasi ve insançýl ilkelerin gereði yurtlarýný terkedenden kípilerin geri dönmeleri süreçlerini hızlandırmalıyýz. Biz bunu yapmaya yanaþmadýðýmýz sürede bu soruna politik bir boyut verilerek ve abýy þipirilerek, bu mesele Kosova'nýn sömürgeleþtirilmesi olarak algýlanacaktır. Daha baþka sözlerle, bireylerin ve ilk sýrada da Sýrplar'ýn Kosova'ya bireysel olarak arzu ettikleri yerlere geri dönmelerinde biz ve UNMIK ciddi bir çaba harcamýþ olursak, o zaman bu sorunun politik bir boyut alması ve sömürge istemleri konusundaki tartýþmalar da kendiliðinden ortadan kalkmýþ olacaktır.

Driton Lajçi, Kosova'da mevcut olan cinayet ve yaralanma olaylarýnýn kendilerine göre bir problem olduðunu ileri sürdü. Ben de sýk sýk kendime þöyle bir soru soruyordum: Neden bu tür olaylar, BM Güvenlik Konseyi ve dünya liderleri ve heyetlerinin bize ziyarete gelmeleri

öncesinde hep cereyan ediyor. Cinayet faileri ve suçlularýn kim olduðunu ben bilmiyorum, fakat politik hedeflerin nereye yöneldiðini gayet iyi görüyorum. Bu yüzden de ziyaret amacı ve politik yönünün baþka tarafa doðru aktýðý için, dünya liderlerinin ziyaret tarihlerini önceden belirtmemeleri konusundaki NATO generalinin beyanýný ben isabetli olarak buluyorum. Bu gibi durumlarda kaybeden ve kazanan taraflarýn kimler olduðunu biz gayet iyi biliyoruz.

Svetomir Samardjiþ þöyle konuþtu: Tümümüzün, gerçekten de tümümüzün bir savaþın masum kurbanlarý olduðumuzu hepimizi inandırmak isterdim. Bu olaydan tümümüz belli nasihatlar çýkarmalıydık fakat biz galiba gereken dersi alamadık. Tümümüzü belirleyen esas bir özellik olarak dikkafalı, inat ve hoþgöründen aciz kalma gibi vasýflardan, kusura bakmayın fakat hepimiz, gerçekten de tümümüzü kastediyorum, vazgeçmiþ deðiliz. Bu ise nerede olduðumuz konusunda gerçek bir deðerlendirme yapmamız için iyi bir fırsat. Kosova halklarýnýn seçilen temsilcileri olarak bizler bu halkın gerçek arzu larýný ifade edebiliyor muyuz ya da bizim ekstrem temsilcilerimizin düþünceleri hakkında açık konuþmaktan henüz çekiniliyor mu.

Bence bu ayak baðýndan kurtulmalıyýz ve bizim gerçek çýkarlarýmýzın ne olduðu görüþünü açık olarak belirtmeliyiz.

Xhevdet Neziraj konuyla ilgili kendi görüþlerini ileri sürerken, geriye dönenler arasında bulunan Mýsýrlý topluluk temsilcilerinin bir sürü güçlüklerle karþýlaþtýklarýný ileri sürdü. Onlarýn 3-4 yıl önce geri dönmelerine raðmen evlerini inþa etmekte onlara hiç kimse yardımlarýný sunmamıþtır. Ayrıca enfastrüktürün oluþturulması, daha doðrusu onlara daha fazla iþ imkânlarýnýn saðlanması doðrultusunda hiç bir adım atılmamýþ olmasýndan dolayı, uluslararası topluluk da onlarýn entegre edilmesi yönünde hiç bir adım atmýþ deðildir. Diðer yandan Kosova Polis Teþkilatý mensupları arasında Arnavut ve Sýrp olmayan temsilcilerin yüzdeliðinin memnun edici bir seviyede olduðu þeklindeki bilgilerle uluslararası topluluk çoðu zaman çýkmaktadır. Fakat sadece Yakova Belediyesi'nde Mýsýrlý topluluðuna ait 6.000'den çok kípinin bulunmasına raðmen Kosova Polis Teþkilatý arasında tek bir mensubumuz dahi yoktur.

Oliver Ivanoviþ'e göre sorumlu görevlerde bulunanlarýn en önemli iþlerinden biri geri dönmenin gerçekteþtirilmesi olmalıdır. Bölgedeki durumun nasýl bir durumda olduðuna dair tablo dünya açýsýndan son derece önemlidir, çünkü buradaki duruma göre de o hareket edecektir. Balkanlarda bir kara kuyu kalýp kalmayacaðýmýz ilk sýrada bize baðlıdır. Geri dönüþ sürecini ihmal etmemizi etkileyecek herhangi bir entrika yoktur. Geri dönüþün siyasallaþması hikâyesi yoktur, çünkü geri dönüþün siyasal bir soruna dönüþmesi, politika hikâyesinin ta kendisidir. Herkesin dönmeye hakký vardýr. Konuyla ilgili sýk sýk ileri sürülen bazı þartlanmalar arasında þunlar da yer almaktadır: "Ellerini kana bulayan biri geri dönemez" ya da "Eski

rejim temsilcisi olan birisi geri dönemez" ya da "Polis ve asker mesnupları geri dönemez". Sivil ya da siyasetçiler olarak bunları böyle algılamak, bizim işimiz değildir.

Hydayet Hyseni konuşmasında, geri dönme sürecinin görülmüş konusunun gündeme alınmasına dair "Povratok" (Dönüş) Kolaisyonu'nun istemini kabul ettiklerini belirtti ve böyle devam etti. Ancak, samimi olarak bunu söyleyeyim ki ne tür geri dönüşten söz edildiğini ayrıntılı olarak anlamış değilim. "Geri dönüş" sözcüğü ikircimliklere ve yanlış enterpretasyonlara her zaman yol açmıştır. Az önce meslektaşımın da ifade ettiği gibi Kosova vatandaşlarının geriye dönmesi sözkonusu ise, sadece bu oluşumdaki meclisin ezici bir çoğunluğu değil, Kosova'daki vatandaşların çoğu da böyle bir şeyden yanadır. Fakat, eski duruma geriye dönmek ve figuratif anlamda "Kosova Metohiya'ya" dönüş kastedilirse, beyler, böyle bir şey için hiç bir zaman anlayış olmayacaktır.

Rakamların sürekli şişirilmesine de geriye dönüş temin edilemez. Eğer bu sayıya Sırbistan'dan gelen asker ve polis temsilcileri de katılırsa o zaman Kosova'dan göç edenlerin sayısı iki kata çıkmaktadır. Kosova vatandaşlarının geriye dönmelerine-eyet, fakat yeni bir Kosova'ya hoş geldiler.

Akademik Mark Krasniqi şimdiki durumda komşulara yakışır bir şekilde, demokratik bir ortak yaşamın sağlanmasının kolay olmayacağını ileri sürdü. Ancak bizim herhalde çaba harcamamız gerekir, fakat bu çabalar sadece Arnavut tarafından istenmektedir.

Gojko Savi böyle konuştu: Kosova'daki durumun Avrupa'daki diğer ülkelerdeki durumla eşit olduğuna dair çünkü en yeni enformasyonun iki amacı vardır: Kosova'nın bir devlet düzeyine ulaştırılmasını savunmak, ve dünyaya yönelik bu aldatmacaya haliyle inanmayacak olan herkesin suçlanması ve tüm bunları Genel Sekreterin şimdi sabık birinci adamına hesap verenler söylemektedir.

Zylfi Mergja, Bayan Pegi Higs'in önsözünü takdirle karşıladığını belirttiikten sonra, konuşma sırasında üç sorunun kapsamamasına anlam veremediğini ifade etti: Mitroviça'da bulunan benim Rom'larım da mültecidir ve onlar da Kosova'ya geri dönmelidir; şu an Plemetin kampında bulunan 700 kişiden hiç söz edilmedi; ya da 6 haftadan beri Makedonya-Yunanistan sınırında bulunan 1.000 kişiden.

Flora Brovina'ya göre Kosova'nın nihayi statüsünün belirlenmemiş olması bu sorunun en önemli faktörünü oluşturmaktadır. Kosova'nın statüsü meselesi ne kadar daha kısa bir zamanda çözümlerse, Kosova'da yaşamayı arzu eden Sırbuların da entegrasyonları alanındaki ikircimlikler o denli çabuk çözüme varacaktır. Öteki türlü, onların kötüye kullanılmasına devam edecektir.

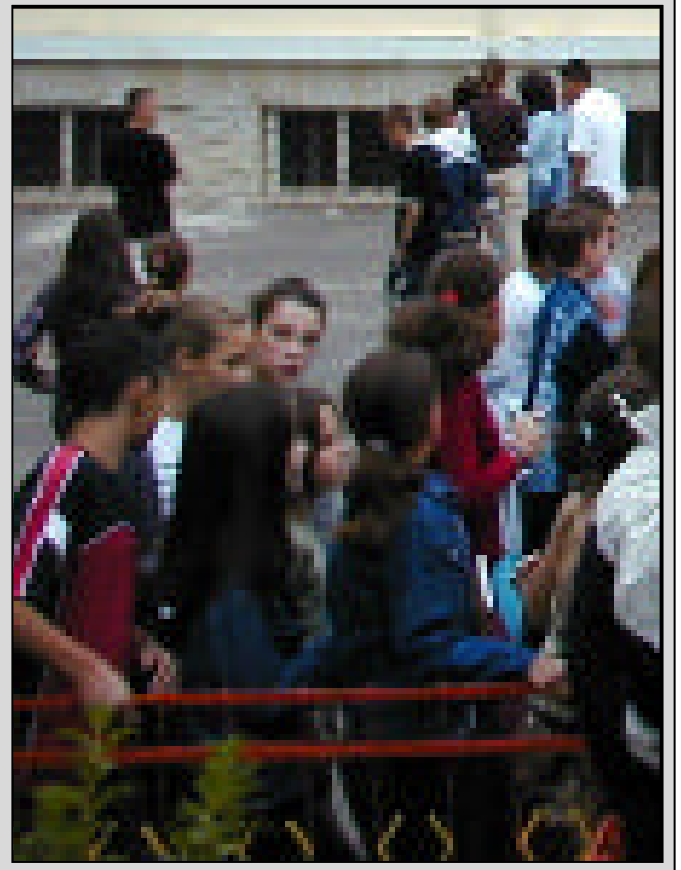
"Bağışsız bir Kosova'da yaşamak istemiyorum" diyen Sırbuların var olduğunu biliyorum. Burada durup biraz düşünmemiz gerekmez mi: Arnavutlar mı Sırbularla beraber yaşamak istemiyor, yoksa bunun aksi mi burada sözkonusudur.

ÇOCUKLAR ÜZERİNDE ÇİNAYETLERİN YAPILMASI ÖNLENMELİ

Prizren'de etkinliklerini sürdüren "Kosova ve Avrupa Çocukları Kendi İnsan Hakları İçin" Demeđi Müdürü Mitat Bytyçi, Kosova Meclisi Başkaný Akademik Nexhat Daci ile yaptığı görüşme sırasında, Kosova'daki çocukların ve gençlerin durumu ve onların insan haklarına saygının gösterilmeyişi yüzünden tedirginliğini dile getirdi. Kosova Meclisi'nin bir numaralı adamı olan Sayın Daci'ye konuyla ilgili geniş bilgiler veren Sayın Bytyçi, Kosova'daki kent ve köylerde yaşayan çocukların ağır bir durumda olduğunu ifade etti ve bu genç kuşak temsilcilerinin kendi çocukluklarını gerektiği gibi yaşamadıklarını ve çoğu zaman onların temel insan haklarına saygının gösterilmediğini de dile getirdi.

Çocuklar ve gençlerin bizim geleceğimizin güvencesi olduğu fikriyle uzlaşan Daci, enstitülerimiz tarafından onlara daha fazla özenin gösterilmesi gerektiği görüşüne de katıldı. Bu yüzden çocukların ve gençlerin haklarını esirgeyecek bir yasanın çıkarılmasının kaçınılmaz olduğunu belirten Meclis'in bir numaralı adamı, bunun bir an önce gerçekleştirilmesi için kendisinin de ilgi göstereceğini ileri sürdü.

Çocuklara ve gençlere karşı uygulanan zorbanın tamamen ortadan kaldırılması gerektiğini belirten Meclis Başkaný Nexhat Daci, Ipek ve Gorajdevaç örneklerinde gibi çocuklara yönelik ağır suçların bir daha tekrarlanmalarını gerektiğini belirtti.

Özelleştirme, piyasa ekonomisinin kalkınması görevinde

480 toplumsal, daha doğrusu kayıt edilmiş toplumsal şirket var, ancak bunlardan sadece 100'den 130'u şirket olarak, amaç edindikleri etkinliği yapan ve vergilerini ödeyen şirketler olarak çalışmaktadırlar

Kosova Meclisi'nin 3 Temmuz tarihli toplantısında, tartışmaların ana konusu, özelleştirme süreciydi. (Yüneyet Acentası ve Dördüncü Direk adına, Jürgen Fos ve Ahmet Paşa konuşular. Konuşmasının başlangıcında Sn. Fos, Kosova'da özelleştirmenin önemine işaret etti. "Bizim yapmak istediğimiz, şirketleri satmakla, Kosova Bütçesi için hazır para sağlamak değildir. Şirketlerin satışından elde edilen gelir, daha az önemlidir; Kosova'da özelleştirme ve ekonomik kalkınmayı ve özel sektörü güçlendirmek, esas ve en önemli amaçtır. Bu, Kosova'da şu anda hüküm süren ekonomik durumda çok ayandır. Kosova hala, tüketici toplumdur, uluslararası donatörlerin ve Kosova diasporasının cömertliğine bağlıdır. Kosova'da her malın yüzde 70-80'i, ihrac edilmektedir. Hemen hemen hiçbir şey üretilmiyor, ticari açık ve yerli üretim açığı

bayağı yüksektir.

Sn. Fost konuşmasının devamında bunları da ileri sürdü: Bu asla böyle devam edemez. Toplumsal şirketler, Kosova endüstrisinin temelidir. Ancak, küçük istisnalar hariç, şu anda bu şirketler, son derece kötü bir durumdadırlar. Öyle dediğimiz kayıt edilmiş 480 şirket var, ancak bunlardan sadece 100-130'u şirket olarak çalışmaktadırlar, daha doğrusu gerçekten amaç bildikleri işleri yapan ve vergilerini ödeyen şirketlerdir.

Çalışmalar "karanlık sahada" yapıyor

Bu toplumsal şirketlerin en büyük bir bölümü, "karanlık sahada" bulunuyorlar ve kimi menacerler ve asla vergi ödemeyip ayrıcalığı olan işçiler tarafından kullanılmaktadırlar.

Özelleştirme denilen bebek

Geçiş döneminde bulunan bütün ülkelerde özelleştirme, zor bir süreç olmaktadır, çünkü o, düşünüp ve kalkınma ile piyasa iktisadisi hakkında algılama beklentinin gerçekleşmesi anlamına gelmektedir. Geçiş dönemindeki ülkeler, dolayısıyla Kosova'da, çok yüksek oranda olan işsizlik sorununu halletmeyi beceremediler. Bunlar, Meclis Başkanı Nexhat Daci'nin, müdür yardımcısı Ahmet Paşa ile müdür yardımcısı olan KYA özelleştirme süreci temsilcisi Johan Johanson'dan oluşan KYA delegasyonu ile görüşmesinden alınan kesintilerden biriydi.

Profesör Daci, geçen iki yıl içerisinde Priştine-Newyork arasında ve Washington, London ve diğer merkezlerde karar alma dairelerinde yoğun çaba, enerji ve bilgi üstüne emeğin sarfedildiğini ileri sürdü. Özelleştirme, Kosova'da önemli bir adımdır ve bu yeni bir bebekte benzer. Özelleştirme denen yeni bebekte gerçekten sevinmekteyiz, bunun normal yollarla değil, sezeryanla bir doğum olmasına rağmen sevinmeliyiz. Ancak en önemlisi, bebeğin dünyaya gelmesidir ve biz, bu bebeğin Kosova'nın mutlu bir geleceği için onu iyi beslemek ve eğitmek için elimizden geleni yapacağız. Yabancı yatırımcılar için ümit var, ama yerli yatırımcılara, kendi araçlarını birleştirip, bütün sermayenin tek kişinin yastığı altında olması gerektiren eski zihniyetten vazgeçmelerine çağırıda bulunuyoruz, çünkü bu, piyasa iktisadisinde asla geçerli olamaz. Tesisleri piyasa fiyatına satın alabilmek için yabancı ülkelerde çalışan vatandaşlarımızın araçlarını birleştirmeleri gerekir. İşçiler, acenta ile birlikte Kosova Enstitüyonlarımızın, bu araçlarla ve hükümetin baparılı

çalışmalarıyla, Kosova Bütçesi'nin büyümesi, sosyal programların hazırlanması ve eski işçilerin yeniden kalifiye edilmeleri için sosyal programlarının hazırlanmasına büyük önem verdiklerini bilmelidirler. Bundan dolayı Meclis ve diğer enstitüyonlar, politik, ekonomik ve güvenlik açısından Kosova'yı savunacaktır. KYA'nın, Kosova iktisadisine katkı olduğunu sananlar yanlış yapıyorlar. Yörede ve yakın çevrede, bu özelleştirme sürecini engellemek isteyenler, hatta bunun gerçekleşmesi için büyük araç yatırmak için hazır olanlar da var. Biz, işçi sınıfının yönettiği sisteme nostalji ile hatırlamamalıyız, çünkü bunun sonuçlarına tanık olmuştuk.

Eğer ki acenta, "Feronikel" in ve harap olmuş belirli kesimlerin yeniden etkinleştirmeye inaniyorsa, bu iyi bir işarettir, bu konuda biz yüzde yüz aynı düşüncededeydik.

Başkan Daci, konuşmasının devamında, işçilere daha çok önem gösterilmesi ve onların gereksinmelerinin yerine getirilmesi gereksinimi konularıyla ilgili görüşmelerin yapıldığını ileri sürdü. Yasa olanaklarının ve piyasa iktisadisinin mücadele ettiği alanlarda, Kosova'nın her vatandaşıyla ortak kaderi paylaşacak ve Kosova'yı felç eden ve geçmişi götüren genel Eylül grev gününe ihtiyacımızın olduğunu hiçkimse düşünmesin. Ben sendikacılarla da görüşeceğim, ancak, eski Kosova ve eski sistem için geri adım atmayacağız ve biz bunun için emek sarfetmeyeceğiz. Kosova, çocuk hastalıklarının yayılması, özelleştirme sürecine devam etmelidir. Kosova'nın geleceği ve onun kalkındırılması ile ilgili özetinde, hiçbir deyim yapmadığımızı söyleyebilirim. Meclis haklıydı, çünkü başlangıçta o, bu süreçten haksız olarak uzak tutulmuştu. Bu, KIA'yı kuranların yanlışlığıydı, ancak bildiği yönetimin tutumu bapkadır. Biz, bu durumu atlatmak ve daha anlamlı bilgilere sahip olmamız dolayısıyla Meclis'in her zaman yasal enformasyonlara sahip olması için elimizden geleni yapacağız. Dolayısıyla Meclis, Kosova'da kalkınma süreçlerine katkı getirecektir.

Bu durum, sadece bazı zorlukları yaratmakla birlikte, rekabete hiçbir çepit alan bırakmadığı için, Kosova'da yeni yatırımları engelliyor. Hiçbir namuslu işadamı, kara piyasada rekabete giremez. Bundan dolayı, Kosova'nın, görevsel piyasa iktisadisini kurmak için özelleştirme, en önemli görevdir. Bundan dolayıdır ki özelleştirme, bir çalışma şirketinden, özel girişimciye mülk sahipliğinin aktarılmasından çok daha önemli bir şeydir. Demek ki bu, Kosova şirketlerini, geniş piyasa iktisadisine sokan bir süreçtir.

Özelleştirme sürecinin yararları nelerdir

Kosova'da özelleştirme programı, yeni üretimleri getirecek, yeni işyerlerinin açılmasını sağlayacak, vergilerden daha büyük gelirleri ve vergi ödeneklerinden daha yüksek kazançları sağlayacaktır. Maalesef, bu öncüllüklerin etkililiği, uzun zaman sonra hissedilecektir, program masrafları ise dolaysızdır, onlar hemen hissediliyor. Ayrıca, kazançlar Kosova ve geniş anlamda onun iktisadisi yararına olacaktır, güncel durum yüzünden, bazı menacerler ve kara piyasayı göz önünde bulundurarak, masraflar daha büyüktür. Bundan dolayı özelleştirme, temsil ettiğimiz özelleştirme programı, muhakkak ki, hiç te kolay bir iş olmayacaktır. Aslında bu, burada yeni özgür piyasa iktisadisinin temellerinin atılması için, Kosova için adıdır ama mecburi savaşım olacaktır. Bundan dolayı, bu özelleştirme programı, Hükümet

tarafından desteklenmiştir, ben ise, hepimizin, Kosova halk temsilcilerinin heryanlığı desteğini alacağıma dair ümitliyim ve ayrıca, uluslararası topluluğun, aslında Birleşmiş Milletlerin, Avrupa Birliği'nin, Dünya Bankası'nın ve Uluslararası Para Fonu, Amerika Birleşmiş Devletleri, Avrupa Birliği üye ülkelerinin ve diğerlerinin yekvücutlu desteğini göreceğimize de inanıyorum, buna göre, bu programa büyük ve geniş destek sahibiyiz.

Konuşmasının devamında o, hazırlanmış olan kanun çerçevesinden de konuştu.

Bu çerçeve, esas kanunları, Kosova İyiniyet Acentasının kurulduğu Yönetmelik ve 2002 yılı Haziran ayında Kosova Yüksek Mahkemesi'ne bağlı dairelerin kurulmasına ait Yönetmeliği kapsamaktadır. Aynı zamanda, 2003 yılı Mayıs ayında kabul edilen yasa şeklindeki arazilerin kullanılmasına ait Yönetmelik de getirildi. Bu Yönetmelik, toplumsal mülkte olan devlet şirketleri ve şu an, kredilerin sağlanması amacıyla aktarılmayan ya da kullanılmayan şirketlerin arazilerin haklarını devere çevirdiği için özel önem taşımaktadır. Ancak, bu sistemin kilidi, administartif strüktürdür, daha doğrusu bu sistemin merkezinde, Kosova İyiniyet Acentası bulunmaktadır. KYA, özelleştirme Acentası ve devlet mülk fonunun kombinasyonunu temsil etmektedir, demek oluyor ki, Kosova'da toplumsal mülkte olan tüm şirketlerin özelleştirilmesi sorumluluğunu ve hakkını alır ve bununla yüklenir,

[/devamı22. sayfada/](#)

bundan başka bu acenta, Kosova'daki aleni mülkte olan tüm şirketlerin yöneltmesi ve yeniden örgütlenmesi sorumluluğuyla yüklenir.

Kosova hükümetinin katılmı dıında özelleştirme süreci

Ahmet Shala, Kosova'nın şimdiye kadar, yatırımcılar için ilgi çekici olacak olumlu bir ülke imajını yaratmayı başarmadığını ileri sürdü. İmaj, sadece iyi kanunlarla değil, onların harfi harfine uygulanmasıyla da kazanılır. Bu, özelleştirme sürecinde Kosova için tarihi bir andır. Aslında, bu meclis, yasaları getirmede ve gümrük, vergi ile fiskal politika değiştirmeleri yapmadığı takdirde en güzel modeller bile başarılı olamaz. Uygun bakanlıkların, en kısa bir zamanda, kendi önerileriyle yardım edeceklerine inanıyor, uluslararası topluluğu ve Kosova'da daha çok yatırımların yapılmasını isteyenler, bunu candan destekleyeceklerdir sanıyorum.

Bakanlık Kurulu üyesi ve Kosova Meclisi'nde PDK Parti Gurubu üyesi **Hydajet Hyseni**, yeni Kosova ve onun geleceği için önemli unsurlardan birini oluşturan özelleştirme sürecinin, Kosova Hükümeti'nin yer almadığıyla sürdürüldüğünü belirtti. Önceden de belirtildiğine göre, özelleştirmenin amaçlarından biri, Kosova'da iç kaynaklar ile potansiyellerin istifade edilmesi için ön koşulların sağlanmasıdır. Eğer burada Hükümet ile onun bakanlıkları yer almazsa ya da eğer onlara sadece formalite olarak bir rol verilirse, o zaman Kosova'nın diğer kaynakları ile potansiyellerinin nasıl ifade edildiği de bellidir.

"Tüzükten önce standartlar" belgesinde de, özelleştirme konusu oldukça önemli rolü oynamakta ve ortaya atılan standartlardan birini temsil etmektedir, ki bunun için Kosova suçlanmaktadır. Fakat, iç öznelerle ödev olarak bunlar istenmektedir: "uygun bir ekonomi çerçevesinin sağlanmasına desteğin sunulması ve aynı zamanda kamu görevleri taşıyıcıları tarafından özelleştirme sürecinin aleni olarak desteklenmesi". Demek oluyor ki sadece "destek?" gereklidir.

Belirtmiş olduğum gibi Hükümetten başka bir şey istenmiyor, ama Meclis'ten fazlası istenmektedir. Örneğin: yardım, takdim, bazı konuların incelenmesi ve bazı etkinliklere katılması.

Kosova'da mevcut olan uluslararası topluluğun birbirleriyle Hükümet, yıpranmış Kosova İktisadi'sinin yenilenmesi ile dönüşüm ve aynı zamanda ister Kosova'da, ister de onun dışında, politik ile administratif engeller olmadan tüm yaratıcı, kooperatif, çalışma ve insanların finans potansiyellerinin angaje edilmesi için yekvücutlu ve kapsamlı stratejiyi hazırlamalıdır.

Oldukça yıpranmış olan Kosova İktisadi'si gittikçe kötüleşmekte ve zedelenmektedir. Bazılarına göre,

olayların çoğunda onun değerinin küçümsenmesi amacıyla bilerek yıpranmıştır. Bu da "bir parça et için öküzü kesmek demektir".

Naim Maloku ise, 1244 Rezolüsyonu'na göre UNMIK'in, Kosova'daki toplumsal mülkü en iyi bir şekilde yönetme hakkına sahip olduğunu belirtirken, o mülkün sahibini değiştirmeye hakkı olmadığını vurguladı. Demek oluyor ki, Kosova Enstitüleri'nin kurulmasına kadar UNMIK, şirketleri yönetebilir ve ondan sonra özelleştirme süreciyle ilgili yetkiyi Kosova Enstitüleri almalıdır. Son dört yıl içerisinde kamu şirketleri yönetme şekli iyi miydi? Düşünceye göre iyi değilmiş Kamu şirketleri yönetmeyle ilgili somut bir örneği ortaya atmak istiyorum. Kosova PTK'sında çalışan danışmanın maaşı 1.600 Euro'dur, duyuruyla ise Kosova'nın, PTK da danışman işyeri için gereken koşulları yerine getirebilecek kadronun var olmadığını saptanmıştır.

Kosova Meclisi'nde AAK Partri Gurubu'nun tutumu ise Kosova Güvenlik Acentası'nın Kosova Hükümeti'nin yetkisi çerçevesinde olmasıdır, bunun böyle olmasıyla ileride sizler bizi KGA'nın konuşmacısına dönüştürmeye değil, Meclis sizin rolünüzü belirleme yetkisine sahip olmuş olacaktır.

Kosova Meclisi'nde LDK Parti Gurubu adına konuşan Bakanlık Kurulu üyesi sayın **Fatmir Sejdiu**, şu soruyu sordu: Kosova'da oldukça önemli ve gerekli etmeni oluşturan Kosova Güvenlik Acentası sorumluluklarının Kosova Enstitüleri'ne transfer edilmesi sürecini nasıl buluyor? Somut olmak istiyorum: Esas etkinliği yasaları onaylamak olan Kosova Meclisi, belirli safhalarda Kosova Güvenlik Acentası'nın dolaysız yükü ile görevini temsil eden sorunlarla karşılaşmış olacaktır.

Ljubomir Stanojkoviç'in düşüncesine göre, Kosova'daki özelleştirmenin ilk eksiğini enformasyonların yeterince var olmayışı oluşturmaktadır. Benden önce düşüncelerini ortaya atan konuşmacılar da bunu belirtti. Eğer bu başlangıçsa, ben gerçekten bunu kutluyorum.

Diğer yandan, henüz sağlanmış olmayan güvenlik koşulları da yabancı yatırımcıların Kosova'yı arka plana almasına etki edecektir. Özellikle birinci ve ikinci sorun, Kosovalı olan ve şu anda Belgrad'ta yöneticilerden biri sayılan biznismenlerin ilgisiz olmasını etkileyecektir. Bunların arasında Karic ile Ljuba Mihajlovic bulunmaktadır.

Düşünceye göre, üçüncü büyük eksiklik sosyal programın varolmamasıdır. Sosyal programın eksikliği yüzünden işçilerin çoğunun durumdan memnun olmayacağı ve özelleştirmeden vazgeçebileceği beklenebilir.

Belediyelerin belirli organları zamları yaptı

26.06.2003 tarihli Kosova Meclisi toplantısında, Ticaret ve Sanayi Bakanı Ali Yakupi, Gilan Belediyesi'nde ekmek ve suya yapılan zamlar ve "Eximkos" ile "Gracevinar" Şirketleri'ndeki durumla ilgili milletvekili İsmail Kurteshi'nin birkaç sorusuna yanıt verdi. Bu soruların yazılı bir şekilde sunulmasından sonra bakanlıktaki yetkili bölümlerin devreye girip soruşturma yaptıkları ve 500 gram ağırlığındaki ekmek fiyatının 30 sente çıkmasıyla diğer ortamlardaki ekmek fiyatlarıyla aynı düzeye geldiğini, ancak Gilan Belediye Meclisi kararıyla su fiyatlarına yüzde 100'lük bir zammın yapılmasıyla bir metre küp suyun fiyatının 15 sent'ten 30 sent'e çıktığı sonucuna vardıklarını belirtti.

Sorulan soruyla ilgili yanıtımız budur: 2000/45 No'lu Yönerge, 1. bölüm, 3. madde ve (f) ile (l) fıkralarından hareket ederek Belediyelerde Özyönetim Yetkilerine ilişkin Yönerge'ye dayanarak, belediyenin yetkili organları sözü geçen zamlara izin vermişlerdir.

Daha başka sözlerle, Bakanlık çerçevesinde tüketicilerin esirgenmesi ofisinin mevcut olmasına rağmen, tüm bu sorular belediyelerin yetkisindedir. Su fiyatlarının zamlanmasıyla ise yanıtımız ise bu zammın yapılmasına ait Bord'un Kosova Güven Ajansı tarafından atanmış olmasıdır.

Kosova Güven Ajansı çerçevesindeki Bord'un 12.06.2003 tarihli toplantısında "Eximkos"un Belgrad ve diğer yerlerdeki asetlerinin (temsilciliklerinin) satılması konusu

görüldü. Aynı zamanda 1997'deki "Gracevinar" şirketinin özelleştirilmesi ve onun eski müdür tarafından satın alınması olayı da gözden geçirildi. Bu toplantılara ben de katıldım. Bu olayların araştırılması için KGA Yasama Dairesi tarafından gerekli önlemler alındı ve şirketlerin kötüye kullanılması saptandığı durumda soruşturma süreci ve davanın açılması önlemleri alınacaktır.

Kosova'daki tüm gençlik merkezleri için sürekli çözümler bulunmalı

Gençlik merkezinin kapatılacağına dair söylentilerden hareket ederek ve ilerideki dönemde gençlik merkezlerinin etkinliklerinin sürdürülmesi için Bakanlık bir hey planlıyor mu şeklindeki milletvekili Alush Gashi'nin sorusuna Kültür, Gençlik ve Spor Bakanı Bexhet Brajshori yanıt verdi. Kendi yanıtında bakan, Gençlik Merkezi, daha doğrusu Priştine Gençlik Evi ve Priştine Belediye Meclisi arasında yetkilerin belirlenmesi çerçevesinde yapılan görüşmelerde, Bakanlığın da aracı olması sonucu, Gençlik Merkezi'nin 2004 yılınınubat ayına kadar Gençlik Sarayı tesislerini kullanabilmesi konusunda mutabakata varıldığını belirtti. Bakanın sözlerine göre, ilerideki dönemde Kosova'daki gençlik merkezlerinin etkinlikleriyle ilgili köklü çözümlerin bulunması için bakanlığın ilgili belediye meclisleriyle görüşmesi gerekecektir.

Kosova Meclisi'nin salonu, holu ve girişi tamir ediliyor

Kosova Meclisi'nin iç görünüşü yenilenmekte. Bu yılın daha Temmuz ayı sonlarından beri, "Mabetex Groups" şirketi, Kosova Meclisi Binasının Salonu, holu ve girişinin tamir işlerini başlatmıştı. Kosova Meclisi Binası içinin tamiri ile, elektrik enstalasyonu, seslendirme, ısıtma, klima ve daha bazı çalışmaları kapsamaktadır. Çalışmaların tamamlanmasından sonra, Kosova Meclisi'nin, tüm organlarının çalışmaları için optimal koşulların yaratılması beklenmektedir. Kosova Meclisi, bununla, çalışmaların her alanında, şimdiye kadarkine kıyasen çok daha elverişli koşullara sahip olacaktır. Teknik

Kosova Meclisi Salonu'nun yeni görünümü

yönden bakılırsa, tüm bunlar milletvekillerin etkinliklerini, Avrupa ve dünya meclislerinin standartlarına göre sürdürmelerini sağlayacaktır.

Anlaşmaya göre çalışmaların, normal koşullar altında, 90 gün içerisinde tamamlanması beklenmektedir. Bu çalışmaların yapılması için, Kosova Meclisi, zamanında, Yasa hükümlerine göre bir tender yayınlamıştır. Bu tendere şu firmalar katılmıştır: İtalya'nın "BRAND SRL"şy, Priştine'nin "Mabetex Group"u, Kosova Ovasının "Lesna"şy ve Almanya'nın "Bahler"i katılmışlardır. "Brand SRL" ve "Lesna" şirketlerinin, giriş ve hol için teknik ve finans önerilerinin olmayışını da söylemeliyiz. Arz belgelerinin değerlendirilmesi süresinde, çalışmalarını tamamlamak ve fiyat tutarı ile birlikte arz kalitesi göz önünde bulundurulmuştur.

Çapırmakta olan onarımlarda Kosova Meclisi yeni görünümünü alacaktır.